

Kecskeméti Főiskola
Tanítóképző Főiskolai Kar
Alapismereti és Szak módszertani Intézet

A fenntarthatóság pedagógiájának óvodai gyakorlata.

Készítette: András Beáta
III. évf. óvodapedagógus
Témavezető: Ádám Ferencné
főiskolai docens

Kecskemét, 2014

Eredetiségi nyilatkozat

Alulírott _____ kijelentem, hogy ez a kutatómunka teljes terjedelmében és minden eredményét tekintve a saját munkám, és nem tartalmaz olyan anyagot, amelyet már máshol tudományos munkaként (főiskolai, egyetemi dolgozat stb.) benyújtottam vagy valaki más benyújtott. Kijelentem, hogy hűen és pontosan idéztem a forrásaimat, minden esetben hivatkoztam a felhasznált könyvekre, folyóiratokra, kiadatlan kéziratokra, az Internetről letöltött anyagokra és a téma szempontjából meghatározó szóbeli segítségre.

Kecskemét, 2014.....

.....

Kutató aláírása

Tartalom

Kecskeméti Főiskola Tanítóképző Főiskolai Kar Alapismereti és Szak módszertani Intézet	1
1. Bevezetés.....	4
1.1. Célmegjelölés.....	5
1.2. Előzmények.....	6
2. Téma kifejtése	7
2.1. Mit jelent számomra az óvodai fenntarthatóság fogalma.....	7
2.2. A téma szakirodalma alapján elvégzett elemzés	9
2.2.1. Pszichológiai megközelítés:	9
2.2.2. Környezeti nevelés az óvodában	12
2.2.3. Hulladékkezelés és fenntarthatóság:	16
2.2.4. Ötletek a hétköznapi fenntarthatósághoz, újrahasznosításhoz:	17
3. Kutatómunka bemutatása	20
3.1. Kutatási módszerek	20
3.1.1. Interjú,	20
3.1.2. A jó gyakorlat bemutatása.....	22
3.1.3. A projekt módszerről.....	23
3.1.4. Kérdőív.....	25
3.2. Mintaválasztás jellegzetességei.....	26
3.3. Kutatás körülményei	27
4. Kutatás eredményei	28
4.1. A kutatómunka eredményeinek, elemzése, értékelése, bizonyítása	28
4.1.1. Projekt előtti interjú bemutatása.....	28
4.1.2. Projekt eredményei.....	32
4.1.3. Projekt utáni interjú eredményei	35
4.1.4. Szülői kérdőív eredményei.....	39
5. Befejezés	42
5.1. Hipotézisek értékelése:.....	42
5.2. Zárószó	45
Irodalom.....	46
Melléklet.....	49

1.Bevezetés

„Az emberek elfelejtették ezt az igazságot – mondta a róka. – Neked azonban nem szabad elfelejtened. Te egyszer s mindenkorra felelős lettél azért, amit megszelídítettél. Felelős vagy a rózsádért...”
/ Antoine de Saint-Exupéry: A kis herceg /

Természet; mikor kimondjuk ezt a szót, mindenkinek más jut az eszébe, de abban biztos vagyok, hogy kellemes emlékeink vannak a természettel, környezettel kapcsolatban, és általában ezekhez az emlékekhez fűződő élményeket nem egyedül éljük át.

Számomra sok boldogságot ad visszagondolni a gyermekkoromban, az óvó nénimmel, tanító nénimmel, és a barátaimmal átélt közös kirándulásokra, túrákra. Rengeteg közös pillanat, nevetés, és sok-sok emlék, szituáció, melyekre örömmel gondolok.

Gyermekeink 3-6 éves korban a legérzékenyebbek a szociális hatásokra, ezért olyan fontos, hogy már óvodáskorban, megismerkedjen a természettel és az ahhoz köthető pozitív élményekkel, meg tanulják szeretni, és tisztelni azt. Belső indíttatásból akarjon rá vigyázni, azért mert észreveszi szépségét, és meg akarja őrizni. Már csecsemőkorban fontos, hogy ismereteket szerezzen az őt közvetlenül körülvevő természetes környezetről,(többek között) a természetről is, és ezeket az ismerteket fokozatosan bővítse élete során. Később az óvodában a szülőkkel együttműködve tapasztalatokkal is megerősíthesse, és ez által valóban bensővé váljon számára. Fontos, hogy megértessük a gyermekekkel, hogy mi is a természet részei vagyunk, a természetnek köszönhetjük életfeltételeink javulását, és mindazt a szépet, ami nem mérhető pénzben mégis ingyen van és bárki hozzájuthat kellő odafigyeléssel és nyitottsággal. A környezettel való ismerkedés az óvodai nevelés egészében jelen levő folyamat, amely a társakkal való kapcsolat, szociális kompetenciák, kommunikációs képességek és számos hasznos terület fejlesztésére is tökéletesen szolgálhat.

A környezeti attitűd kialakításnál lényeges a szülők, a család bevonása is, ezt a kérdést mindig központinak tartotta az óvodai nevelés, hiszen az óvodás korú gyermek fejlődésének olyan szakasza az óvodai élet, ahol a tanulás akkor megfelelő, ha az óvoda falain kívül is folytatódik, és a családban is megerősítést kap.

1.1.Célmegjelölés

Kutatómunkám célja, hogy tágabb ismereteket szerezhsek az óvodai környezeti neveléssel kapcsolatban, ezáltal megteremtve a lehetőséget, hogy ezeket a tapasztalatokat a későbbiekben, óvodai munkám során is felhasználhassam, s tovább kutathassak, fejleszthessem ismereteimet ezen a területen.

Világ életemben közel állt a szívemhez a természet, megunhatatlan a szépsége, megújulása, csodálatos ereje és gondoskodása, megszámlálhatatlanok kincsei. Szívesen emlékszem vissza gyermekkorom szép emlékeire, melyek közül az egyik legkedvesebb, amikor óvodás koromban az óvó nénim vezetésével, a csoporttal közösen munkálkodva, ültettünk egy fát, ami azóta már jó magasra cseperedett, még ma is megismerem. Gyöngyi néni nem csupán ránk hagyta a dolgokat, hogy majd mi felfedezzük, ahogyan akarjuk, hanem felhívta a figyelmünket a szépre, az összefüggésekre, a kapcsolatokra, törvényszerűségekre, mindezeket játékos módon. Olyan igazságokat sikerült így felfedezni, amikre magunktól lehet, hogy nem figyeltünk volna fel, de a frappáns rávezetéseknek köszönhetően észrevettük és megértettük. Környezeti témával átölelve minden fejlesztési területet érinteni lehet, mert a környezetünkben minden megtalálható, a megfelelő játékos formában, bármire fel lehet hívni az amúgy is nyitott, és érdeklődő gyermekek figyelmét. Kutatómunkám célja, hogy tapasztalatokat szerezzek a gyermekek környezettel kialakított személyes kapcsolatairól, és ezt az értékes fonalat, megerősítsem. Szeretném felhívni a figyelmüket a természet jelenlegi helyzetére, arra, hogy azért, hogy a Földön élhessünk nekünk is tenni kell, óvnunk és védenünk kell, ahogyan ő is gondoskodik rólunk. Azokat a dolgokat kell megtennünk, amikre képesek, vagyunk, és ne higgyük, hogy ez mit sem ér az egész világhoz viszonyítva. Szeretném bennük tudatosítani, hogy a bolygónkért felelősek vagyunk, és cselekednünk kell, hogy továbbra is gyönyörködhessünk kincseiben, valamint cselekvéseken keresztül megismertetni az óvodai fenntarthatósági lehetőségeket. Fel szeretném hívni a gyerekek figyelmét, számos pozitívumot megragadva a szomorúbb tényekre is, amik ellen most még tehetünk. Ezzel szándékozom elérni, hogy lássák azt, ami negatív, de ez ne ronthassa el a kedvüket, mert a jó dolgokat szem előtt tartva, és annak tükrében cselekedve, számos lehetőségünk van, hogy ápoljuk, gyógyítsuk bolygónkat.

1.2. Előzmények

Figyelemreméltó és érdekes számomra a fenntarthatóság témája, mert alapvetőnek tartom a környezet, tudatos védelmét, hogy azok az értékek, amik szépen csendesen szebbé teszik, mindennapjainkat még nagyon sokáig megmaradhassanak, és mi emberek ne a kárára, hanem a hasznára legyünk a bolygónknak.

A gyermekek a legőszintébbek, tiszták, őnzetlenek, nyitottak, tanulékonyak, a legjobb befogadó közönség, akivel megfelelő technikákkal könnyen, és tartósan meg lehet szerettetni, de ha megszerettetni nem is, el lehet fogadtatni a környezet védelmét, tiszteletét.

Azáltal, hogy ezzel a témával részletesebben foglalkoztam számomra is sok tapasztalat dominánssá vált, olyan ismeretek is, amikre eddig nem is figyeltem fel, és a gyerekektől is rengeteget tanultam.

Sokat olvastam a szelektív hulladékgyűjtésről óvodai viszonylatban, számos óvoda foglalkozik ezzel a témával, és nem csak zöld ovik, mert ezek a fajta törekvések egyszerűen beépíthetőek, bármilyen pedagógiai programba. Az elmúlt években egyre több szelektívgyűjtő kuka került ki az utcákra is, egyre inkább kezdünk felfigyelni a szelektív hulladékgyűjtés pozitív lehetőségeire.

1.3.Kutatási hipotézis megfogalmazása:

Hipotéziseim:

1.3.1. A gyermekek óvodáskorban nyitottak arra, hogy környezetükért tegyenek.

1.3.2. A pedagógus környezetbarát magatartása befolyásolja a gyermekek pozitív hozzáállását.

1.3.3. A szülők szívesen fogadják, és támogatják az óvoda környezetbarát törekvéseit.

2. Téma kifejtése

2.1 Mit jelent számomra az óvodai fenntarthatóság fogalma

Kutatómunkám témája a környezettudatos magatartásformálás, és a fenntarthatósági lehetőségek megvalósítása az óvodában. Ezen belül részletesebben érintettük a gyakorlati csoporttal a hulladékgazdálkodást, az újrahasznosítást, a levegő tisztaságát, de foglalkoztunk a vízkészlettel kapcsolatos ismeretekkel is.

Az, hogy az ember (mára már talán túlzó) beavatkozása ne járjon együtt környezetének a károsodásával, tudatos és tervszerű cselekedetek sorozatát igényli.¹

Talán, ha mindenki csak a maga módján hozzá tenne egy kicsit a közös cél eléréshez, nem romlana tovább a helyzet, s még javulhatna is.

Az óvodás gyermek nyitott, érdeklődő, befogadó. Ezeket az erényeket megragadva kell őket a helyes irányba vezetni, hogy felnőttként ők is hasonlóképpen gondoljanak a természetre, és felelősséget érezzenek iránta.

Sajnos mára oly annyira megszokott látvánnyá válik a szemetes utca, park, hogy nem is figyelünk fel rá, nem háborodunk fel rajta, a városok szélén, az erdők mentén is rengeteg szemetet láthatunk, nagy kupacokban gyülekezve. Nem beszélve arról mennyi bajt okoznak ezek a felelőtlenül elhanyagolt szeméthalmok a védtelen, arra járó, élelmet kereső állatok számára. Nemrégiben találtam az erdőben egy szerencsétlen sünit, akinek a fejére rászorult egy konzervdoboz. Azért nem tudta kihúzni a fejét az illatos csapdából, mert a tüskéi beakadtak a perembe. Ez az eset hál- Istennek szerencsésen alakult, mert tudtam segíteni, de mennyi-mennyi állat szenved az emberi gondatlanság, és önzés miatt.

Amikor kutatómunkám során megkérdeztem a gyerekektől, miért jó a fa, szeretjük-e őket, kivétel nélkül pozitív válaszokat adtak, senki nem mondta, hogy nem szereti, vagy nem tudja, miért jó. Természetesen nem szerepelt a válaszok között az oxigéntermelés, de kedves, életkornak megfelelő megnyilvánulásokkal találkoztam:

„Szeretem, mert szép zöld, mert jó illata van, virágok nyílnak rajta, gyümölcsöt, árnyékot ad, mert másznak rajta a hangyák, mert lehet rá hintát rakni, kismadarak ülne rajta, lehet mögötte bújócskázni, és az állatoknak otthont ad.”

¹ Temesi Ida: *Környezetvédelmi ÁBÉCE* Felelős kiadó: Siklósi Norbert Budapest, 1980 – 1. fejezet:

Elgondolkodtató összefüggések: 14./

„Elgondolkodtató, hogy egyetlen fa, milyen hatalmas ajándékokkal hálálja meg gondoskodásunkat, illetve mit veszíthetünk kivágásával. Kiszámították, hogy egy hatalmas, 100 éves lombos fa levelei egy szép napsütéses napon 18 kg-nyi szénmonoxidot alakítanak át és hozzávetőlegesen 36 ezer m³ levegőt szűrnek meg (portól és egyéb lebegő káros anyagoktól), ahogy átáramoltatják magukon. Egy ilyen fa egy nap alatt kb. 10 ember napi oxigén szükségletét állítja elő, és csaknem 400 liter vizet fész fel és párologtat el, előnyösen módosítva a levegő páratartalmát.

A fák kivételes tulajdonságai közé tartozik az oxigéntermelés és szén- dioxid megkötés, a szennyező, lebegő, káros anyagok lekötése, párolgásukkal nyáron hűtik a levegőt, hozzájárulnak a jótékony átszellőzéshez, jó zajfogó növényzet, rezgések, rázkódások hatásai elleni védelmet nyújtanak, védik a talajt, gyökérzetükkel óvják a területet a környezeti hatásoktól, védenek az időjárási viszontagságoktól. Egy fán, minden életszakaszban számos élőlény találja meg lakó- táplálkozó- pihenőhelyét. A fák sokasága, akár erdőben, akár más fás életközösségben, pótolhatatlan az ökoszisztéma egészének működése szempontjából.

Mindezek ellenére igen kevésbé megbecsült a szerepük korunkban: amikor sajnos úgy tűnik a fák korlátlan pusztíthatóak. Pedig törvények, rendeletek védik őket. Napjainkban egy fát nem lehet engedély nélkül kivágni. (Elvileg.) „²

² Dr. Balog Ágnes (2012.12.17.): *A városi fák sanyarú sorsa*

http://nemartdecor.blog.hu/2012/12/17/a_varosi_fak_sanyaru_sorsa - Megtekintés: 2013.12.27.

2.2. A téma szakirodalma alapján elvégzett elemzés

2.2.1. Pszichológiai megközelítés:

A gyermek és a számára kibontakozó világ, a személyiségfejlődés, és az egyén életét befolyásoló rendszerek, szociális tanulás, Albert Bandura 1965-ös kísérlete.

„A világról szóló tudásunkat a különböző megismerő folyamatok révén szerezzük. A fizikai és szociális tárgyak (emberek) észlelésének pontossága bizonyos mértékig különbözik egymástól.,,³

Mitől függ, hogy milyenné válik egy ember? Ez nagymértékben attól függ, hogyan bánunk a gyermekkel. A filozófus John Locke (1632 -1704) úgy képzelte el, hogy amikor megszületünk „tisztá lappal” (tabula rasa) indulunk a nagyvilágba, és erre a tiszta lapra a tapasztalataink által kerülnek a „lenyomatok”. Minden környezeti inger, ami a gyermeket éri befolyásolja a személyiségfejlődését, amely nem előre meghatározott.⁴

Bronfenbrenner ökológiai modellje alapján a gyermeket 4 féle kapcsolódási rendszer befolyásolja.

Az első és legfontosabb szint az egyén saját tapasztalatai, családi és lakókörnyezete.

Azoknak a személyeknek a közreműködésével zajlik, akikhez a gyermek kötődik. A korai években tanultak belsővé válnak, ez az alapja az egyén önazonosságának, identitásának.

A második csoport nagymértékben összefügg az elsővel, mert ezek az ahhoz kapcsolódó kapcsolatrendszerek, kortárs csoportok hálóját jelentik, minden későbbi szocializációs tapasztalat. Közvetítői azok a személyek, akikkel az egyén kapcsolatba lép és hatással vannak rá, új viszonyulásokkal ismertetik meg. Nagyon megnehezíti a gyermek lelki életét, ha ezen kapcsolatok között nincs harmónia, egyetértés, pl.: ha a szülők és a pedagógusok nem jutnak közös nevezőre, és mindkét fél, ellentétes érveket hangsúlyoz a gyermeknek.

A harmadik rendszer, ami már szélesebb körben befolyásolja a gyermek életét, úgynevezett intézményi szocializáció, azok az intézményrendszerek és hatások, amik a mindennapi életben jelennek meg és indirekt módon hatnak ránk, mint pl.: a szülők munkahelye, a település jellege, nevelési, oktatási intézmények, jövőre néző lehetőségek. A legtagabb rendszer pedig az általánosan uralkodó nézetek, kultúránk befolyásolói.

³ Szabó Éva: *A szociális megismerés*: 11./ in. Pszichológiai szöveg gyűjtemény óvodapedagógus hallgatóknak Felsőoktatási tankönyv Trezor Kiadó Budapest, 2002.

⁴ Solymosi Katalin: *Fejlődés és szocializáció*: 37./ in. N. Kollár Katalin- Szabó Éva: *Pszichológia pedagógusoknak* Osiris Kiadó Budapest, 2004 -2. fejezet

Az egyén fejlődésének szempontjából nem mindegy, hogy az adott kultúrának milyen elképzelései vannak a gyermek társadalomban elfoglalt helyéről.

A kulturális relativizmus⁵ eszméje is éppen ezt emeli ki, miszerint az emberek közti különbségek elsősorban kulturális hagyományokban gyökereznek.⁶

Ha a gyermek egy környezetet szerető, tisztelő közegben nevelkedik az egész világhoz való hozzáállása ennek irányában fog alakulni, mert a szüleitől, óvó néniktől, társaitól, a számára fontos személyektől ezt tapasztalja. Olyan emberektől látja a helyes viselkedést, akiket szeret, kikhez személyes szeretet-kapcsolat fűzi, ezáltal ő is hasonlítani akar rájuk. Lehetséges, hogy kezdetben még csak azért viselkedik megfelelően, végez hasznos tevékenységeket a környezettel kapcsolatban, mert szeretne hasonlítani a számára kedves személyekhez, de kellő odafigyeléssel, türelemmel és értékes idő rá-áldozással, ez a környezettisztelő, szerető hozzáállás megerősíthető a gyermekben olyannyira, hogy azt már saját, benső indíttatásból végezze, saját tapasztalatai, által meggyőződve.

„A szociális tanulás fogalma Albert Bandura nevéhez fűződik. E felfogás abból indul ki, hogy nagyon sok dolgot tanulunk meg úgy, hogy az nem magyarázható meg tanulási formákkal. A szociális tanuláselmélet azt hangsúlyozza, hogy sokszor történik úgy tanulás, hogy nem kapunk érte közvetlen megerősítést. Az elmélet hívei szerint az emberre jellemző viselkedések legtöbbjét szociális tanulás útján sajátítjuk el: azaz megfigyeljük mások viselkedését és bizonyos feltételek esetén utánozzuk azt.

Bandura legismertebb kísérlete (1965) az agresszív modell utánzásával kapcsolatos. Óvodáskorú gyermekeknek rövid tévéfilmet vetítettek. A filmben egy felnőttet láttak, aki egy nagy műanyag babát „bántalmazott”: ráült, kalapáccsal ütötte, bokszoalta „Csak a szeme közél!” Csatakiáltások közepette. A film vége két verzióban készült: az egyik változatban az agresszív felnőtt (a modell) jutalmat kapott, egy másik felnőtt édességet és üdítőt hozott neki. A másik változatban viszont a belépő másik felnőtt egy összesodort újságpapírral az agresszív modell fejére ütött „Te csúnya verekedő!” - felkiáltással. A film után a gyerekeket egyenként bevezették egy szobába, ahol - egyéb játékok mellett - megtalálható volt a filmbéli műanyag baba is. A gyerek egyedül maradt a szobában, de - a jól ismert módon - viselkedését, detektívtükrokn keresztül figyelték. Az eredmény talán nem

⁵ Solymosi Katalin: *Fejlődés és szocializáció* 44./ in. N. Kollár Katalin- Szabó Éva: Pszichológiai pedagógusoknak Osiris Kiadó Budapest, 2004 - 2. fejezet, Fogalomtár: 601./

⁶ Solymosi Katalin: *Fejlődés és szocializáció* 39-42./ in. N. Kollár Katalin- Szabó Éva: Pszichológia pedagógusoknak Osiris Kiadó Budapest, 2004 -2. fejezet

is tűnik meglepőnek: azok a gyerekek kezdték ütni, püfölni a babát, akik a filmet az első változatban látták, tehát ahol az agresszív felnőtt jutalmat kapott a viselkedéséért.

Azok a gyerekek, pedig akik a film második változatát látták (ahol a modellt megbüntették agressziójáért), jóval kevesebb agressziót mutattak.”⁷

Még felnőtt korunkban is számtalan dolgot úgy tanulunk meg, hogy szemléljük mások viselkedését, levonjuk a következtetéseket, figyeljük a kapott megerősítéseket.

Az egyén egész életén át tartó fejlődését különböző életkori szakaszokra bonthatjuk. Ezt a szakaszoló elméletet Piaget hangsúlyozta, s szerinte a gyermeki gondolkodás nem abban más, mint a felnőtt, hogy kevesebb ismerettel rendelkeznek, hanem, hogy értelmi képességeik másképp szerveződnek.

Óvodáskorban a gyermek értelmi képességeinek fejlődése hozzájárul ahhoz is, hogy vágyait összhangba tudja hozni lehetőségeivel. Változnak a körülötte lévő dolgok, és ezeket a változásokat saját magában is elfogadható módon feldolgozhatóvá alakítja, ez hatással van gondolkodására, elősegíti a tőle független valóság megértését. Fokozatosan csökken gondolkodásának, és cselekvéseinek érzelemvezéreltsége, meg tanul egyre jobban alkalmazkodni a valósághoz, és meg akar felelni először a számára közel állók, majd a társadalom elvárásainak is.⁸

Már gyermekkorban fontos a környezeti értékek átadása, a környezetkímélő magatartás kialakítása, szokásrendszerre építése az egész óvodai élet tekintetében. Gyakorlataim során, egyik kedves óvónő azt mondta; Maga a jó szokásrendszer kialakítása sok nehézséggel jár, de ha már megvan egy megfelelő berögződés, és kialakul a szokás rengeteg hasznos tapasztalatot hozhat. Arra buzdított, hogy igenis tennünk kell azért, hogy a csoportban kialakuljon egy megfelelő szemléletmód, mert az idővel meghozza a gyümölcsét.

Az óvodai környezeti nevelés, személyes megtapasztaltatásokon keresztül igyekszik kialakítani a gyermekben azt a pozitív viszonyulást, ami a későbbiekben remélhetőleg pozitív szokásokká, és környezetbarát magatartássá alakul a gyermek mindennapjaiban.

⁷ Kósa Éva: *Szociális tanulás*:183-184./ in. Pszichológiai szöveg gyűjtemény óvodapedagógus hallgatóknak Felsőoktatási tankönyv Trezor Kiadó Budapest, 2002

⁸ Solymosi Katalin: *Fejlődés és szocializáció*: 32-34./ in. N. Kollár Katalin- Szabó Éva: Pszichológia pedagógusoknak Osiris Kiadó Budapest, 2004 - 2. fejezet

2.2.2. Környezeti nevelés az óvodában

A környezeti nevelés, tartalma, megjelenési területei, a fenntarthatóság pedagógiája tapasztaltatás útján, a szociális tanulás pedagógiája pozitív minta, és jövőkép átadásával, a környezeti nevelés integrálása, a természet megóvását szolgáló igény kialakítása és megerősítése.

„A környezeti nevelés több mint a környezet megismerése; a környezettudatos, környezetre figyelő magatartás megalapozását tartalmazza.

A környezeti nevelésben megjelennek a különböző nevelési területek, integrálódnak és sajátos kölcsönhatásban felerősítik egymást. Ennek lehetőségét kell az óvodában kihasználni.

A fenntarthatóság pedagógiájában a környezeti konfliktusok kezelésére, a kritikus gondolkodás fejlesztésére, a döntési készségek alakítására van szükség.”⁹

Minden olyan óvodai tevékenység, amely a környezet megértését tapasztaláson keresztül segíti elő, megkönnyíti a megértést, és a lehetséges megoldások megtalálását. A mindennapi életünkből vett példákon keresztül felhívhatjuk a figyelmet, a közvetlen környezetünk problémáira, és megoldási lehetőségeire, pl.: a hulladékgazdálkodás, a levegő tisztasága. Azzal, hogy beszélünk ezekről a dolgokról, gondolkodunk rajtuk, lehetséges megoldásokat keresünk, a minden napjaink részévé válik, érzelmi kapcsolataink alakulnak ki természeti viszonylatban.

Az óvodás korú gyermek alapvetően szociális tanulóval, mintakövetéssel sajátítja el ismereteit, fontos, hogy már a kezdetektől a megfelelő példát lássa a gyermek, az otthoni és az óvodai életben egyaránt, és összhangban. Felelősek vagyunk a ránk bízott gyermekek iránt, ez által nekünk is önvizsgálatot kell tartani, és többször is átgondolni, hogyan viselkedünk, és mit viszünk be az óvodai életbe. A gyermek értékrendje szubjektív, ami számára érzelmileg közel álló, azt tartja értékesnek, és követendő mintának. A helyes értékrend formálása a környezeti nevelés kiemelt feladata.

„A környezeti nevelés pozitív jövőképet rajzolhat meg, közös cselekvésre ösztönöz, mindenki számára hozzáférhető értékeket, örömforrást jelenthet, ha fogékonnyá tudjuk tenni mindegyik a gyermekeket, s általuk a felnőtt nemzedéket is.

Látható, hogy a környezeti nevelés célja többértékű, mint a környezetvédelmi ismeretek

⁹ Ádám Ferencné- Dr. Kuti István- Dr. Kuti Istvánné: *Környezeti nevelés a XXI. század óvodájában* Körlánc Egyesület Kecskemét, 2007 – 1. fejezet: Gondolatok az emberről és a környezetről 12-14./

átadása. Nem elegendő ma már a védekező, defenzív hozzáállás. A környezeti nevelés nem magáról a természeti vagy humán környezetről szól, hanem az ember és a környezete kapcsolatáról. A tárgya tehát a relációk köre, s éppen ebből következően komplex és integrált nevelési terület.”¹⁰

Komplex, mert több különböző, de egymással összefüggő területeket érint. Integrált, mert az ember és a környezete közös viszonyában vizsgálja a megértéshez szükséges tudást, ahol az ismeretek összekapcsolódnak, és valóságos történések, problémák kerülnek bemutatásra.

„... minden oktatási formában, valamennyi korosztály számára szavatolni kell a természetvédelem tanításának lehetőségét.”¹¹

A környezeti témák szinte korlátlan mennyiségben állnak a rendelkezésünkre, a megismerési folyamatok játékosága pedig lehetőséget ad a kötetlen tanulásra. Legjobb, ha van lehetőségünk személyes megtapasztaltatásra, élményekre építeni, visszatekinteni, vizsgálódásokat, kísérletezéseket végezni.

„A környezetvédelem közös ügy, amely nemcsak jogszabályokon, hanem az egész társadalom egészséges szemléletén, környezetkímélő életmódján, környezetfejlesztő cselekedetein is múlik.

Az emberi környezet védelmét hazánkban törvény is biztosítja: az 1976. évi II. törvény, amely általánosan meghatározza a környezetvédelem tárgyát és kitűzi legfontosabb feladatait.

A törvény elsődleges céljaként a környezeti feltételek további romlásának megelőzését, a tervszerű környezetalakítást határozza meg. Felhívja a figyelmet, az embert és a környezetét károsító, veszélyeztető jelenségekre.”¹²

A környezetbarát óvodai nevelés kialakítása, a környezet iránti felelősségtudatunk gyermekközpontú megközelítési módja. A kezdeményezéseknek a legjobb megközelítési módja az alkotó, képzeletre való építés, a gyermekek fantáziáját megragadó, képekkel, mozgásos feladatokkal, gyűjtésekkel, vetélkedőkkel.

¹⁰ Lehoczky János: *Iskola a természetben, avagy A környezeti nevelés gyakorlata*, Raabe Könyvkiadó Budapest, 1999 - 2. fejezet: Nevelési gyakorlatunk megújítása 13./ ; 16./; 18./

¹¹ Lehoczky János: *Iskola a természetben, avagy A környezeti nevelés gyakorlata*, Raabe Könyvkiadó Budapest, 1999 - 3. fejezet: A jogszabályok szintje:26./

¹² Temesi Ida: *Környezetvédelmi ÁBÉCÉ* Felelős kiadó: Siklósi Norbert Budapest, 1980
1. fejezet: Elgondolkodtató összefüggések 9./; 2. fejezet: Az ember és a környezete:15./

A sikerélmény motivált állapotot eredményez, minél többször élik át ezt a gyermekek egy adott kisebb, természet probléma megoldásánál, amit ők maguk vesznek észre, és javítanak ki, annál nagyobb lesz bennük a felelősségtudat, és egyre biztosabban kiállnak majd a véleményük mellett.

Igényt kell ébreszteniük bennük a környezetük megbecsülése iránt, elfogadást a környezetükben előforduló élőlények és élőhelyek védelme iránt, és fontos, hogy megadjuk a lehetőségeket az egyéni véleményalkotásra, és annak kinyilvánítására.¹³

A sok változatos technika, játékos, mozgásos feladat azért elengedhetetlen, mert a környezeti beállítódást nem lehet elmondani, átadni szavakban, csak átélés alapján lehet meg tapasztalni, meg tapasztaltatni. Egész életünk folyamán kialakuló szemlélet, amit egy kis irányítással, már óvodás korban megismertethetünk a jövő nemzedékével. Az óvónők és a gyermekek mindennapi cselekedetei, mint pl.: a takarékoskodás, a szelektív hulladékgyűjtés, a víz használata az óvodában, virágok, fák ültetése az óvodai udvarban (lehetőség szerint), táplálkozásunk, kinyilvánított véleményeink beépülnek és rögzülnek az életükben, hiszen ismereteiket főként átéléses, tapasztalásos cselekvéseken keresztül szerezzük. A takarékoság és a mértékletesség nem csupán gazdasági szempontok, hanem etikai is.

„A környezetbarát óvoda könnyen megvalósítható, mivel alapelvei - gyermekközpontúság, egészséges életmód, pozitív kapcsolat a természeti és társadalmi környezettel stb. - eddig is összhangban voltak az általános pedagógiai elvekkel. Egy-egy óvodapedagógus személyiségével, környezeti attitűdjével követendő hatást tud elérni. A mindennapok cselekedetei így válhatnak szokásalakító gyakorlattá.

A gyermek kimeríthetetlen kíváncsisággal fordul az őt körülvevő környezetéhez. A mi feladatunk a kíváncsiság kielégítése, különböző irányokba fordítása, és reális, élményszerű tapasztaltatás.

¹³ Palmer Joy- Philip Neal: *A környezeti nevelés kézikönyve* alapján Körlánc Környezeti Nevelési Program 2000 Körlánc Könyvek 7. Második, javított és bővített kiadás
2. rész: Környezeti nevelés az iskolában 97-99./; 3. rész: Gyakorlati fortélyok: 166-7./

A környezeti nevelés óvodai alkalmazásánál fontos hogy nemcsak a környezetismereti foglalkozások biztosítják a megvalósítást, hanem annak szelleme, tevékenysége és eszközei az óvoda mindennapjait hatják át.”¹⁴

„A környezeti nevelés szüntelen permanens folyamat. Már az iskolás kor előtt elkezdődik és felnőtt korunkban is tart. Minden életkornak megvannak azok a lélektani jellemzői, amelyek a környezeti kapcsolatok iránti érzékenységet, érdeklődést, magatartást meghatározzák. Környezetünkhöz fűződő alapbeállítódásaink kisgyermekkorban alapozódnak meg.”¹⁵

Kulcsfontosságú fenntartani a gyermeki lelkesedést, különösen vigyáznunk kell arra, hogy ne csak a környezeti problémákról beszélgessünk, informálódjunk, mert ha csak az érem borús oldalát nézzük, könnyen kétségbeesünk. Meg kell találnunk az egyensúlyt, a rossz és a jó dolgok között. Fontos, hogy tisztában legyenek gyermekeink a valóságos tényekkel, de kell, hogy érzékenyek legyen a környezet szépségének befogadására és élvezetére is, a biztató dolgokra tegyük a hangsúlyt és annak tükrében igyekezzünk cselekedni. Az élménypedagógia¹⁶ a nevelés olyan eszköze, amely a személyes élményekre teszi a hangsúlyt. Meghatározóak a közösen átélhető, de jellemzően személyes tapasztalatok, érzelmek.

¹⁴ Ádám Ferencné- Dr. Kuti István- Dr. Kuti Istvánné: *Környezeti nevelés a XXI. század óvodájában* Körlánc Egyesület Kecskemét, 2007- 1. fejezet: Gondolatok az emberről és a környezetről: 18./; 2. fejezet: Az óvodai környezeti nevelés történeti előzményei és főbb elemei: 46./

¹⁵ Lehoczky János: *Iskola a természetben, avagy A környezeti nevelés gyakorlata*: Raabe Könyvkiadó Budapest, 1999 – 6. fejezet: A környezeti nevelés sajátosságaiból fakadó feladatok: 65./; 197./

¹⁶ Lehoczky János: *Iskola a természetben, avagy A környezeti nevelés gyakorlata* :6. fejezet: A környezeti nevelés sajátosságaiból fakadó feladatok 71./; 197-8./

2.2.3. Hulladékkezelés és fenntarthatóság:

Kommunális hulladéktermelés Uniók felmérés alapján, hulladékkezelés Magyarországi viszonylatban, ötletek a hétköznapi fenntarthatósághoz.

Kutatómunkám témája a fenntarthatóság témakörében a szelektív hulladékgyűjtéssel foglalkozik részletesebben. Ennek kapcsán szeretnék bemutatni egy 2009-es felmérést, amely teljes, formában is olvasható, az interneten. Magyarország 430 kilóval a középmezőnyben szerepel a szemétermelés terén, és ebből csak 68-kg hasznosul újra, illetve lesz belőle komposzt.

„Az unió 27 tagállama átlagosan fejenként 513 kilogramm kommunális hulladékot termel. Országokénti bontásban az egy főre jutó kommunális szemétmennyiség 316 és 833 kilogramm között mozog évente.

Fejenként átlagosan 504 kilogramm hulladékot kezeltek valamilyen módon 2009-ben EU-ban: 38%-ot elraktároztak, 20%-ot elégettek, 24%-ot újrahasznosítottak, 18%-ot pedig komposztáltak. A kommunális szemét elégetésében Svédország áll az élen, itt a hulladék 49%-ától szabadulnak meg ily módon.

Az újrahasznosítás Németországban a legmagasabb arányú (48%-os.). Ezen a téren Magyarország lemaradásban van. A szemét háromnegyede lerakóba kerül, újrahasznosítás nélkül, 10%-ot elégetnek. Az ismét felhasznált hulladék aránya 13, a komposztálté 3%. Kilogrammban számolva mindez a következőképp néz ki: egy magyarországi lakosra 430kg kommunális szemét jutott 2009-ben, ebből 427kg-ot kezeltek. A kezelt szemből szinte 43 kg-t égetnek el, 55,5kg-ot hasznosítanak újra és szinte 13 kg-ból lesz komposzt – a többi mind a szeméttárazóba kerül. (315,5 kg).”¹⁷

„Újrafeldolgozás, újrahasznosítás, recycling... Sokféleképpen nevezzük, de mindnek egy a lényege: az anyagában történő hasznosítás, mert e tevékenységnek köszönhetően a hulladékból újra termék készül! Így a másodnyersanyag nem vésze el, csak átalakul.

A szelektív hulladékok újrafeldolgozásával jelentős mennyiségű elsődleges nyersanyagot takaríthatunk meg, ami a környezet szempontjából mindenképpen kedvező. Ne feledjük azonban, hogy az újrafeldolgozás során is elkerülhetetlenül szennyezés keletkezik.

„A szelektív hulladékgyűjtés csak egy eszköz a tiszta környezet eléréséhez, nem pedig maga a cél!”

¹⁷ *Mennyit szemetelünk...* 2011.03.10. <http://www.origo.hu/idojaras/20110310-szemet-ujrahasznositas-magyarorszagon-es-az-euban.html> Megtekintés: 2014. 03. 03.

Egyre hatékonyabb a begyűjtés. Országosan 5000 gyűjtősziget működik ennek érdekében, mely 4,5-5 millió embernek teszi elérhetővé a szelektív hulladékgyűjtés lehetőségét.

(A kecskeméti hulladékudvar megtekinthető az alábbi linken.¹⁸⁾

A szelektív hulladékgyűjtésről az egyik legnagyobb téveszme, hogy a hulladékokat begyűjtésnél összeöntik. A téveszme oka a hiányos kommunikáció és az emberek lustasága. Könnyebb ezzel a kifogással eltolni magunktól a szelektálás plusz feladatait, mint tudatosan vásárolni, komposztálni és hetente eljárni a gyűjtőszigetre.

Magyarországon sokféle begyűjtési mód ismert ezért is nehéz követni, hol, hogyan történik. Van például olyan begyűjtő autó, ami 4 rekeszes rakodótérrel rendelkezik. Ebbe felülről emelik be a gyűjtőket, ami letről tűnhet úgy, hogy összeöntik. De külön kezelik a hulladékokat.”¹⁹

2.2.4. Ötletek a hétköznapi fenntarthatósághoz, újrahasznosításhoz:

A papír a leginkább szerteágazóan használható anyag. Legalább 6-8 hulladékcsoportot elkülöníthetünk. A legjobb minőségű „hulladék” papírok a rosszul kinyomatott dokumentumok, ezeknek a másik oldalát még tökéletesen tudjuk használni jegyzetelésre, rajzolásra, vagy bármiféle barkácsolási tevékenységhez hasznát vehetjük. A kissé sérült, meggyűrődött papírokat is érdemes félrerakni, mert azokat is használhatjuk még jegyzetelésre, bevásárló lista írásához is, és akár az óvodákban, iskolákban is fel lehet használni, papír kollázs készítésénél, vagy bármilyen más formában.

Az elhasznált, vagy csak félig teleírt füzeteket is tudjuk még a későbbiek során hasznosítani, gyerekek otthoni rajzainak, vagy bevihetjük az óvodába is. Az elolvasott újság is hasznos lehet még, akár egy óvodai újrapiapír projekt készítése során, vagy papírgyűjtési akciók során Ugyanúgy jó szolgálatot tehet a felesleges papírhulladék pl. ablaktisztításnál, vagy begyűjtésnél, a gyűjtős közé rakva.

Ha esetleg utazunk, költözünk, és törékenyebb értéket szállítunk, sokat számít, ha bebugyoláljuk a féltett tárgyat egy kis újságpapírba ezzel is védve a sérülésektől, vagy akár a gyerekek tankönyveit is becsomagolhatjuk a színes újságpapírok képeivel.

¹⁸ *Hulladékudvar/Kecskemét* <http://hulladekudvar.hu/telepules/Kecskem%C3%A9t>

Megtekintés: 2014. 03.01.

¹⁹ *Újrahasznosítás* <http://kornyezetbarat.hulladekboltermek.hu/hulladek/hulladekhierarchia/ujrafeldolgozas/>

Megtekintés: 2014.03.01.

A hulladék kartonpapírok is jó szolgálatot tehetnek, sokszor van szükség efféle erősebb papírra, pl.. óvodai kellékek készítése során.

A hullámkarton dobozok összehajtogatva kis helyen is elférnek, és nagy hasznukat vehetjük törékenyebb postai csomagok feladásakor, vagy költözéskor. A megunt, vagy már nem használt könyveket, iskolai tankönyveket pedig nemcsak papírgyűjtésekre, de különféle jótékonyági szervezeteknek is elajándékozhatjuk, határon túli gyerekeknek, menhelyeknek vagy antikváriumba is bevihetjük.

A műanyagok az 1930-as években jelentek meg, s ma már elképzelhetetlen az életünk nélkülük. A különféle műanyagok előállítására az 1960-as évektől vált tömegessé. Számos műanyag termék található, amelyek hosszabb ideig szolgálnak bennünket, például a földre fektetett műanyagcsövek, amelyek sokszor évtizedekig ellátják feladatukat. A másik termékcsoporthoz csak rövid ideig, sokszor csak néhány pillanatig hasznos, aztán azonnal hulladékká válik – ide tartoznak például az ital automaták műanyagpoharai. Környezeti szempontból a műanyagok esetén is az a cél, hogy megnyújtsuk a termékek élettartamát. A nejlon zacskó igen nagy mennyiségben kerül a háztartásba. Ne féljünk nemet mondani a boltosnak, ha egy újabb szatyorral akar minket megörvendeztetni, ha csak lehetőségünk van rá, próbáljuk elkerülni és a táskánkban, kosarunkban, autónkban hazavinni a megvásárolt terméket, vagy vigyünk magunkkal külön erre a célra táskát, bevásárlókosarat. Ha ezek az apróságnak tűnő dolgok már kisgyerekkorban rögzülnek és egy kellemes emlék is társul mellé, biztosan felnőtt korban is ezt a módszert fogják alkalmazni és ők is továbbadni.

Amikor kiflit vagy zsemlet vásárolunk, vigyünk magunkkal erre a célra kis nejlonzacskót, hogy ne kelljen a boltból minden nap újat elhozni, biztosan van belőle éppen elég, és egyébre nem is lehet használni, óhatatlanul is a szemetesbe kerül. Amikor uzsonnát csomagolunk a gyerekeknek és száraz ételt teszünk a zacskóba, ami nem maszatol, akkor azt is fel lehet használni 2-3 alkalommal.

A kertes házakban a tejfölös dobozoknak is nagy hasznát veszik, palánták vetésére régóta használják. A vaj és jégkrémes dobozok a forró nyári napokon akár életmentőek is lehetnek az állatok számára, amikor napokig nagy forróság van a buszmegállókba, bevásárlóközpontok, boltok elé fontos kirakni az állatoknak friss vizet. Sajnos aktuális probléma, hogy az emberek kidobják állataikat, ha megunták őket, nem foglalkoznak a sorsukkal, és bizony az utcán kóborló állatok szenvednek az emberi önzőség miatt. Nem szabad megfeledkeznünk róluk sem! Ha van egy két felesleges dobozunk, akárhová

kirakhatunk nekik egy kis vizet, sőt, a nyári forróságban ennek a kismadarak is nagyon örülnek.

A visszaváltható műanyag palackokat mindig vigyük vissza a boltba, ne hagyjuk elszorvadni a betétes rendszert, sőt ha inkább ezeket a termékeket vásároljuk, és rendszeresen visszaváltjuk, akkor a gyártók figyelmét is felhívhatjuk ennek a rendszernek a hasznára, és újbóli „divatba” hozására.

Az üvegek hasznosítására is számtalan lehetőség nyílik a háztartásokban és óvodai viszonylatban is. De ha magunk nem tudunk mit kezdeni az egyre gyarapodó üvegmennyiséggel, ajánljuk fel szomszédjainknak, ismerőseinknek, hátha fel tudják őket használni. Emellett vásárláskor is igyekezzünk tudatosan dönteni.

A fémek részben tartós fogyasztási cikkek anyagaként, részben ugyancsak az élelmiszerek csomagolása révén kerülnek a háztartásba. Előállításuk igen energiaigényes és környezetszennyező folyamat, ezért ha tehetjük ezekből a lehető legkevesebb mennyiséget vásároljuk. Csaknem minden termék kapható más jellegű csomagolásban is, pl.: a fém dobozos májkrém helyett részesítsük előnyben a kimérve kapható májast, a szénsavas üdítők dobozos változata helyett vásároljunk üvegbetéteset.

A különféle textíliák közül a feleslegessé vált ruhadarabok is hasznosak lehetnek, ha már nem tudjuk, vagy nem szeretnénk, őket használni elajándékozhatjuk ismerőseinknek, vagy vannak erre a célra kihelyezett ruhagyűjtő konténerek, amelyeknek országos listáját az interneten is olvashatjuk.²⁰ Ez esetben is érdemes néhány évig a tárolásról is gondoskodni, soha nem tudhatjuk, mikor jön egy árvíz vagy földrengés, amelynek kapcsán mások számára még jó szolgálatot tehetnek megunt vagy kinőtt ruhadarabjaink.

A kertes házakban korábban a szén- és fatüzelés miatt igen nagy mennyiségben keletkezett salak és hamu, majd néhány évtizedes csökkenés után napjainkban ismét növekszik az arányuk. A tiszta fahamu nagyon értékes talajjavító anyag mindegyik gyümölcsfánk meghálálja, ha alkalmanként kevés fahamut helyezünk a tövéhez, és kis mennyiséget néha a komposztra is rakhatunk belőle.²¹

²⁰ *Ruhagyűjtő konténer*: <http://www.csaladokert.hu/index.php/hireink/egyeb-hirek/csalad/13-ruhagyujto-kontener-helyszinek> Megtekintés: 2014.03.07.

²¹ *Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium – Újrahasznosítás*

<http://www.kvvm.hu/szakmai/hulladekgazd/oktatas/csaladihaz/ujrahasznalat.htm> Megtekintés: 2014.03.07.

3. Kutatómunka bemutatása

3.1. Kutatási módszerek

A kutatáshoz használt kutatásmethodikai technikák; az interjú, a projekt és a kérdőív módszer bemutatása.

3.1.1 Interjú, avagy információgyűjtés kérdések segítségével.

„Az interjú a különböző típusú kutatásokban szívesen és széleskörűen alkalmazott módszer. Használatára a pedagógiai kutatások különböző fázisaiban és különböző célokra vonatkozóan kerülhet sor.”²²

Óvodásaim még nem tudnak olvasni, ezért megvalósíthatatlan lenne a kérdőív kitöltése, azért is tartom jobb módszernek az interjút, és sokkal személyesebb, mint bármely más módszer. Szemtől szemben leül az ember, hallja, látja a válaszadót, akár metakommunikációját is feljegyezheti, és nem is olyan kötött, mint a kérdőív, még ha megvannak az adott kérdések, akkor is elkanyarodhatnak egyéb, személyesebb irányba ez által, mélyebb ismereteket szerezve.

A strukturált interjú módszerét alkalmaztam, ahol előre megfogalmazott kérdéseket tettem fel a gyerekeknek, ugyanabban a sorrendben és formában, hogy a végén minél jobban össze tudjam hasonlítani a válaszokat. Persze előfordult, hogy kicsit eltértünk a témától, és elmeséltek számos kedves emléket, de a kérdéseimre is részletesen, élmény - dúsan válaszoltak.

„A strukturált interjú, vagy irányított beszélgetés azt a célt szolgálja, hogy kódolható statisztikai alkalmazásra közvetlenül alkalmas adatokat gyűjtsön a kutató. A strukturált interjú lényegét tekintve egy szóban kitöltött kérdőív. Minden alanyt ugyanazokat a kérdéseket teszik fel azonos módon és a kutató gondoskodik arról is, hogy az interjú körülményei a legteljesebb formában hasonlítsanak egymáshoz. A rögzítés általában kódolással történik, az interjú készítője a választ azonnal besorolja az előre megadott kategóriák valamelyikébe.”²³

A résztvevő gyerekek nagyon várták, hogy rájuk kerüljön a sor, és elmondhassák véleményüket a kérdésekre, és én is igyekeztem külön figyelmet fordítani arra, hogy jó hangulatú beszélgetés legyen, ne érezzék magukat kényelmetlenül, mert nincs olyan, hogy

²² M. Dr. Bartal Andrea, Dr. Széphalmi Ágnes: *Adatgyűjtés és statisztikai elemzés a pedagógiai gyakorlatban* Tankönyvkiadó Budapest, 1982 – A pedagógiai kutatás néhány módszerének bemutatása: 93./

²³ Cserné Dr. Adermann Gizella: *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe – kutatómódszertan*- JPTE, Távközponti Központ Pécs – 6. fejezet: A vizsgálati módszerek: 71./

jó vagy rossz válasz, én csupán az ő véleményükre voltam/vagyok kíváncsi. A válaszaikat igyekeztem pozitív visszajelzésekkel megerősíteni és mindig végighallgattam őket.

Ha esetleg szokatlan vagy furcsa választ adtak, úgy segítettem nekik, hogy rákérdeztem:

- Biztosan így gondolod? Vigyázz, ez lehet, hogy becsapós kérdés. - Ezeket a helyzeteket a gyerekek nagyon jól észrevették, kezelték, és korrigálták válaszaikat. Sőt viccesen hozzátették: „Óvó néni, engem nem tudsz becsapni.”

Előfordult egyszer- kétszer, hogy ellentmondásokba ütköztünk a válaszadás terén, de akkor feltettem a kérdést másként, mert kiderült, hogy általában csak az volt a probléma, hogy nem értette a kérdés lényegét, és emiatt nem tudta megfelelően megfogalmazni a válaszát. Ezeket mindig megbeszéltük.

Rengeteg érzélem is párosult mondanivalójuk mellé, elbűvölő átéléssel és őszinteséggel mesélték el gondolataikat. Minden választ elfogadtam, azt is, ami nem a helyes megoldás, mert ők tényleg őszintén mondták el nekem a véleményüket, és én tényleg a saját gondolatokra voltam kíváncsi, nem az elvárásokra, és ez által az egész beszélgetés is kötetlen volt, mert eszükbe sem jutott attól félni, hogy vajon jó-e vagy rossz-e, amit válaszolnak. (Meg kell említenem azt is, hogy az első interjú során találkozhattak a gyermekek olyan jellegű kérdéssel/kérdésekkel, amelyről nem biztos, hogy voltak előzetes ismereteki, pl.: „Tudod-e mik azok a veszélyes hulladékok?”) Interjúm célja nem az, hogy választ kapjak minden feltett kérdésemre, hanem, hogy teszteljem, hogy a hipotéziseim által megfogalmazottak, igazak, vagy hamisak, és ennek alapján végeztem az értékelést is. Az interakció szerint a fókuszcsoporthoz tartozó típusú interjút használtam, mert 13 gyermekkel készítettem el az interjút a projekthét előtt, és ugyanazzal a 13 gyermekkel a projekthét után. Egy adott témával, kapcsolatos ismeretekkel foglalkoztunk részletesebben.

Az interjúkat egy kis bevezető kérdéssel kezdtem, hogy személyesebbé, oldottabbá tegyem a hangulatot, ami nem volt nehéz, mert barátsággal, és várakozással fogadták a helyzetet. Amikor elkészítettem a kérdéseket, kicsit tartottam tőle, hogy túl sok lesz ez a 14 kérdés a gyerekeknek egyszerre, de ez a félelmem is hamar eloszlott, mert szívesen beszélgettek velem a természetről, és minden kérdésre, legjobb tudásuknak megfelelően, részletesen válaszoltak. *(projekt interjú)* ²⁴

²⁴ A gyermekekkel elkészített, *projekt hét előtt és utáni interjú* egy példája az 1. és a 3. számú mellékletben olvasható.

3.1.2. A jó gyakorlat bemutatása

Komplex területi gyakorlatom során lehetőségem adódott, hogy az óvodai életet részletesebben, mélyebben megismerhessem, ezáltal sikerült jobban átlátnom az egész óvodai életet; az adminisztrációt, a mindennapi dokumentációt, a napról-napra, hétről-hétre történő folyamatos foglalkozástervezést, aminek kapcsolódnia kell egymáshoz, mind témában mind kialakításában. Megismertem a csoport szokásrendszerét, nevelési tervét, és a csoportban folyó óvodai nevelő-gondozó és fejlesztő munkát.

Lehetőséget kaptam, hogy saját magam alakíthassam a foglalkozásokat, választhassak témákat, ezzel kapcsolatban tartottam egy környezetbarát projektet a gyermekek számára, ami minden várakozásomat felül múlta. Rengeteg hasznos tapasztalatot és jó élményt szerezhettem, köszönhetően a gyerekeknek, az óvónőknek, és a szülők támogatásának. Ennek hála valósíthattam meg a 4 hetes környezetismereti projektet, amit szeretnék bemutatni.

A kutatások általános osztályozása szerint akciókutatást végeztem.

„Az akciókutatás körfolyamat, amelynek kiindulópontja egy akció alapú elmélet. Ez az elmélet a létező gyakorlat kritikája alapján bemutat egy új koncepciót, amelytől a felvetett probléma megoldását reméli. Ezután akció tervet dolgoznak ki az érintett csoportok bevonásával. A következő lépés az akció megvalósítása, amit a kutató segítségével maguk az érintettek végeznek. A kiértékelést a kutatók végzik az érintettek bevonásával. Az eredményeket, tanulságokat visszacsatolják az akciótervhez, és azok alapján végzik el a szükséges módosításokat. Ily módon egy ciklus lezárul, és kezdődik a következő ciklus. Az ismétlődés addig folytatódik, amíg a kidolgozott megoldások megfelelnek a kutató és az érintettek együttes elvárásainak.”²⁵

Az első hét azzal zajlott, hogy felmértem a gyerekek előzetes tudását a témával kapcsolatban (környezeti ismeretek, hulladékgazdálkodás, levegő tisztasága), a játékos, interjú segítségével. Nem volt számukra újdonság ez a szituáció, hiszen az előző hetekben már töltöttünk ki együtt difer²⁶ tesztet, és az interjúmat hasonló mintára készítettem el. A környezetbarát héten, a természet volt a középpontban, amit nem volt nehéz becsempészni a játékokba, beszélgetésekbe, és az egész óvodai életbe, mert a csoport az óvónők munkájának köszönhetően eleve nyitott és érdeklődő volt a természet iránt.

²⁵ Cserné Dr. Adermann Gizella: *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe – kutatómódszertan*- JPTE, Távközpont Péc – 1. fejezet: A kutatások általános osztályozása: 11./

²⁶ Diagnosztikus Fejlődésvizsgáló és kritériumorientált fejlesztő rendszer, célja, hogy segítse az eredményes óvoda – iskola átmenetet.

A fő héten részletesebben a szelektív hulladékgyűjtéssel, és a levegő tisztaságával foglalkoztunk. A gyerekek élvezték, és belevitték szabadjátékukba is a témát. Az udvaron, a héten tanult mozgásos játékokat játszották, a szüleiknek a szelektív gyűjtésről meséltek otthon és kérték őket, hogy ők is gyűjtsék a szemetet a szelektív hulladékgyűjtőkbe.

A projekthét egy produktum elkészítésével zárult, a több napon át tartó munkánk eredménye az elkészült újrapirokok lettek. *(projekt hét)* ²⁷

A harmadik héten újra felmértem a gyerekek tudását, és látható változásokat tapasztaltam, amiket örömmel és érzelem dúsan osztottak meg velem. Ugyanolyan lelkesedéssel várták a interjút, mint az első héten, és bár tudták, hogy sok változás nem lesz, majdnem ugyanazok a kérdések lesznek, csillogó szemekkel hallgatták, és válaszolták végig az egészet.

3.1.3. A projekt módszerről

Nevelők, gyermekek közös tevékenységre építő módszer, amely a megismerési folyamatot projekt sorozatként szervezi meg. A komplex feladatok középpontjában egy gyakorlati természetű probléma áll, rugalmas technika, tárgyakkal végzett műveletek útján megy végbe az elsajátítás.

„A módszer alkalmazása során négyféle projekt kidolgozásra kerülhet sor:

- gyakorlati feladat, mint például egy hasznos tárgy megtervezése és kivitelezése
- egy esztétikai élmény átélése
- egy probléma megoldása
- valamilyen tevékenység, tudás elsajátítása.” ²⁸

A projektmódszer a megismerés fő forrásává a gyermek tapasztalatát, érdeklődését, tevékenységét teszi.

Miért célszerű projektekkel dolgozni:

- a nevelés sajátosságaira épülő, az adódó helyzetek kihasználhatóságára épülő
- gyermekközpontú, egyéni sajátosságokat figyelembe vevő (pl. kooperáció)
- komplexitás lehetőségét felhasználó, élethelyzeteket feldolgozó tevékenység
- a célokban és a tevékenységekben rugalmasabb megközelítést vállaló, élményszerű,

²⁷ A *projekt hét* részletesebb bemutatása a 2. számú mellékletben olvasható.

²⁸ Lada László (összeállító, 2009): *Oktatási módszerek*

„A projekt egy sajátos tanulási egység, amelynek a középpontjában egy probléma áll. A feladat nem egyszerűen a probléma megoldása, vagy megválasztása, hanem a lehető legtöbb vonatkozásnak és összefüggésnek a feltárása, amely a való világban az adott problémához organikusan kapcsolódik.,”²⁹

A projekt egy olyan tanulási forma, aminek a középpontjában egy tevékenység áll, és a hangsúly nem az ismeretek megszerzésén van, hanem a - hogyanon - a folyamaton. A projekt végére, egy olyan produktum elkészítésére van lehetőségünk, amely átöleli és kifejezi az egész heti tevékenységek témáját. Indirekt, játékos módon biztosítja a tanulást, az ismeretek elsajátítását. Egy szabadabb, rugalmasabb tanulási forma. ezáltal a tagok, felszabadultabbak, motiváltabbak lesznek, még inkább magukénak érzik a feladatok megoldását, és mindent meg is tesznek ennek érdekében.

A tanulási stressz helyét, a kötöttségek hiányának köszönhetően a magabiztosság, az önbizalom veszi át, ezáltal a sikerélmények száma is több lesz, s a személyiségfejlesztés területén is hatékony eszköz. Fejleszti a nonverbális kommunikációt, a környezet iránti empátiát.

A projekt témák középpontjában egy vagy több kisebb megoldásra váró probléma áll, melyet izgalmas, játékos feladatokon keresztül ismerünk meg, és közös ötletezéssel, vidám hangulatban oldunk meg.

„A projekt pedagógia sajátosságai:

- a tanuláshoz nem tárgya az egyén, hanem hatékony résztvevője.
- meghatározó, hogy ebben a tanulási folyamatban jól érezheti magát a gyermek
- a szükséglet kielégítésére, a kíváncsiság, a motiváltság, a bizalom, a jókedv, a humor, az érzelmeik használata, a cselekedtetés, a találgatás lehetősége, a tévedés szabadsága, felfedezés, a megtalálás, az alkotás, az együttműködés öröme, a játékmotívumok és a játék biztosítják ezt a jó érzést.

A gyermek számára az élethelyzeti tapasztalatok fontosabbak, mint az ismertanyag. Fontos, hogy a tevékenységformák rendezzék maguk köré az ismereteket. Az együttes tevékenység, a kooperálás lehetősége a gyermek jellemvonásaiban jelentős fejlődést eredményezhet (elfogadja a másik segítségét, ő maga is képes segíteni, fejlődik empátiája, toleranciája, önismerete, szociális technikákat tanulhat).

A projekt oktatás célja, hogy fejlesszük, a problémamegoldó képességet, kritikai

²⁹ Hortobágyi Katalin szavai: Lada László (összeállító, 2009): Oktatási módszerek

gondolkodást, együttműködést, kommunikációs, és szociális készségeket, cél által vezérelt együttes alkotó tevékenység. „³⁰

„A projekt tulajdonképpen nem más, mint valamilyen kihívásra építő, a cél által vezérelt, annak sikerének elérésére készítő, eredményesen együtt alkotó tevékenység. „³¹

3.1.4. Kérdőív

„A pedagógiai kutatásoknak ez a módszere a feltáró módszerek körébe tartozik. Egyes szerzők ankét³² módszernek is nevezik. Ez a metodika közeli rokonságban van az interjúval, csak a kérdőíves módszer esetén a kérdésekre írásban kell válaszolni. Ez persze csak formai különbség, a két módszer egyéb specifikumban is különbözik egymástól.”³³

„A vizsgálat két alapszere a kérdőív és az interjú. A módszerek közös jellemzője, hogy bíznak a kikérdezettek válaszainak őszinteségében.”³⁴

A szülőknek készített kérdőívemben többek között arról érdeklődök, vajon mesélt-e otthon gyermekük arról, hogy mit tanult az oviban, örülnek-e annak a szülők, ha az óvó nőnek környezetbarát törekvései vannak, és támogatják-e ezt a továbbiakban is. A kérdőívet névtelen, önkitöltős formában készítettem el, ezzel is bízva az őszintébb válaszadásban, bevittm az óvodába, és személyesen a szülők kezébe adtam át, amit ők ott helyben kitöltöttek a reggeli érkezések alkalmával. A segítségüket kértem, hogy megtudhassam, gyermekeik milyen élményekkel gazdagodtak a projekthét elteltével, és ezeket az élményeiket otthon is elmesélték- e.

A kérdőívbe, 3 nyílt, 7 zárt és skálába sorolt válaszokat tartalmazó kérdéseket tettem fel, ebből 4 skálás, és 4 értékelő kérdést³⁵, utóbbi azt kutatja, hogy egy álltással teljesen

³⁰ Ádám Ferencné, Dr. Kuti István, Dr. Kuti Istvánné: *Környezeti nevelés a XXI. század óvodájában* Körlánc egyesület Kecskemét 2007 – 2. fejezet: Az óvodai környezeti nevelés történeti előzményei: 39./

³¹ Lehoczky János: *Iskola a természetben, avagy A környezeti nevelés gyakorlata*: Raabe Könyvkiadó Budapest, 1999 - 8.fejezet: Módszerek:108./

³² *Új Magyar Lexikon* Akadémia Kiadó, Budapest 1960., 1. kötet: A- C-ig: 121./

³³ M. Dr. Bartal Andrea, Dr. Széphalmi Ágnes: *Adatgyűjtés és statisztikai elemzés a pedagógiai gyakorlatban* Tankönyvkiadó, 1982 – A pedagógiai kutatás néhány módszerének bemutatása: 102./

³⁴ Cserné Dr. Adermann Gizella: *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe – kutatómódszertan*- JPTE,1367 Távoktatási Központ Pécs – 6. fejezet: A vizsgálati módszerek: 55./

³⁵ Dr. Majoros Pál: *Kutatómódszertan* Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Budapest, 1997 – 3. fejezet: Kutatási és elemzési módszerek, technikák: 71./

egyértékes a válaszadó, részben nem ért egyet, nincs véleménye, stb. A zárt kérdések között 1 alternatív, két válaszlehetőséget ajánló, és 6 több válaszlehetőséget tartalmazó kérdés volt. Rövid, egy tagmondatos kérdéseket tettem fel. A nyitott kérdéseket elosztottam; a 10 kérdésből; a 6.; 8.; és 10. kérdés volt a nyitott. Ezek közül egy, a 8. kérdés olyan értelemben volt nyitott, hogy a felsorolt válasz lehetőségek között szerepelt az egyéb válasz lehetőség, ahová leírhatták véleményüket. A kérdőívet kvalitatív módszerrel készítettem, viszonylag kis mintával dolgoztam, akciókutatást végeztem, minden résztvevőjével kutatást végeztem, az értékelés célja az, volt, hogy megtudjam, a válaszadóknak mi volt a meghatározó. Nem a számos eredmények számítanak, hanem a többségi vélemény a témával kapcsolatban.

(Szülői kérdőív) ³⁶

3.2. Mintaválasztás jellegzetességei

A mintához szolgáló adatokat a lakóhelyemen lévő Bocskai utcai óvodában szereztem meg ahol 4 csoport működik, s én ezek közül a nagy-középső csoportban végeztem a kutatásaimat. Úgynevezett kényelmi mintával dolgoztam, ez azt jelenti, hogy a környezetemben legközelebb elérhető helyen és módon valósítottam meg a kutatást. Ez nem reprezentatív minta alapján történő kutatás, de nem is volt a célom, hogy efféle mintához jussak, mert csak annyi előzetes elvárásom volt, a projekttel kapcsolatban, hogy egy kisebb óvodai csoporton belül készíthessem el, és erre tökéletesen megfelelt a jelenlegi gyermekcsoport.

Az elkészített interjúkban lényegében egy kérdésre kétszer válaszoltak a gyermekek, egyszer a projekthét, előtt, és ugyanazok a személyek (az interjú kérdéseiben csekély változtatással) a projekt után.

Tizenhárom gyermek válaszolt a kérdésekre, ebből 5 lány, és 8 fiú, akiket véletlenszerűen választottam ki (kalapból húzok módszerrel). Közülük hét gyermek 5 év feletti, hatan pedig 6 év feletti.

³⁶ A szülők számára készített *kérdőív* a 4. számú mellékletben olvasható.

3.3. Kutatás körülményei

Területi gyakorlatom (6-hét) , 3. hetén kezdtem el a kutatást, ekkora már kellő képen megismertem a gyermekcsoportot, és én sem voltam idegen számukra.

A délelőtti alkalmával, került sor a beszélgetésekre. Szabad játékidőben felajánlottam, gyermekeknek, hogy ha van kedve velem jönni a fejlesztő szobába, akkor mesélhetne nekem néhány kérdésre. Kicsit tartottam tőle, hogy mi-tévő leszek, ha valaki nemet mond, de minden várakozásomat felülmúlta az a lelkesedés, amivel ezeket az alkalmakat várták. Az interjút minden gyerekekkel, egyesével készítettem el, a csoportszoba mellett lévő fejlesztő szobában. Tizenhárom gyermekkel a projekt hét előtt, és ugyanazzal a tizenhárommal utána is. Minden alkalommal négy-szemközt voltunk, és nyugodt, kötetlen hangulatban beszéltek át a kérdéseket.

Az interjút a hét közepén, kedden, szerdán, és csütörtökön készítettem el; 4; 4; 5-ös felosztásban. Az első alkalommal én jobban izgultam, mint a gyermekek, sőt, ők egyáltalán nem izgultak, nem is érzékelték, hogy ez valamiféle kutatás lenne, egyszerűen csak élvezték, hogy válaszolhatnak különféle kérdésekre, és csak rájuk figyelnek. Ez az oldott, békés hangulat engem is hamar megnyugtatott, már a 3. ; 4. kérdésnél éreztem, hogy ez számomra is „jó móka” lesz, örömmel csináltam végig, mind a 26 interjú³⁷ alkalmat, egy igazi élmény volt ezeket a gyermekeket hallgatni. Elbűvölő nyitottság, empátia, és tenni akarás van bennük.

Miután az összes gyermekkel megbeszéltük a kérdéseket, begépeltem a válaszokat, és összesítettem őket. Ezután készítettem el az összehasonlítást, és az elemzést az első, és a második interjú között, melyről részletesebben is beszámolok a későbbiekben.

A Szülők számára szóló kérdőívet a projekt hét utáni második héten osztottam ki, amikor már a második körben is elkészültek a gyermek-interjúk.

21 szülőből, 16-an töltötték ki, 5-en nem akartak kérdőívet kitölteni.

A reggeli érkezés alkalmával személyesen adtam át a szülőknek, és akkor is töltötték ki, nem volt semmilyen kikötésem ezzel kapcsolatban. Amikor átadtam a lapokat elmondtam, hogy a számukra legkényelmesebb lehetőséget válasszák, haza is vihetik, vagy akár az óvodában is kitölthetik. A helyben kitöltést választották, így hamar be is gyűjthettem a mintákat. A kitöltés ideje alatt a szülők leülhettek a csoportszoba mellett lévő irodába, ahol senki nem volt körülöttük, így sikerült kiszűrni, vagy legalább korlátozni a zavaró tényezőket a kitöltéskor, én ez idő alatt a gyermekkel voltam a csoportszobában.

³⁷ Kutatómunkám bemutatása során felhasznált, gyermekekkel kapcsolatos adatokat a szülők által aláírt beleegyezési nyilatkozatok aláírását követően tettem közzé; alap példánya 6. mellékletben található.

4. Kutatás eredményei

4.1. A kutatómunka eredményeinek, elemzése, értékelése, bizonyítása

4.1.1. Projekt előtti interjú bemutatása

A gyerekekkel elkészítettem az interjút a projekthét előtt, és utána is, s már előtte is nagyon ügyes válaszokat adtak a kérdéseimre. Figyelmesen hallgattak végig és minden tudásukat hozzá adva adták meg válaszaikat. Nem volt rossz válasz, mert nem az volt a célom, hogy valamit tanítsak velük az interjú során, egyszerűen csak érdekel/t a véleményük és fontos volt számomra, hogy ez az egész ne legyen megterhelő, feszült hangulatú, inkább egy baráti beszélgetés.

A környezet-barát hét előtt, még sokan válaszolták azt, hogy jobban szeretnek bent játszani, mint kint a szabadban. (Az interjú elején szereplő adatokat 1-5-ig, az *1-es számú táblázat* szemlélteti.) A későbbiekben, a második beszélgetés alkalmával már nem említették a benti játékokat, inkább a kinti időtöltési lehetőségeket sorolták.

Az első interjú során még sok gyermek nem tudta, mit értek - természet- alatt. Legtöbben tudták, hogy az valami olyan dolog, ami kint van, de nem tudták szavakba önteni mi is az a természet. Ügyes válaszokat adtak, és felsorolták milyen játékokat játszanak kint, tehát azért már itt is tudták valamihez kapcsolni a természet fogalmát, ami közel áll ahhoz, amire én is gondoltam ezen a téren.

Számukra a fa azért volt jó, és értékes, mert szép zöld, virágzik, árnyékot, gyümölcsöt ad, lehet mögötte bújócskázni, hintát szerelni rá, az állatoknak otthont ad, meg lehet ölelni, télen be lehet gyűjtani vele, és 2 gyermek mondta azt, többek között, hogy levegőt is ad. A 4. „kérdés” egy történet volt, amiben két gyermek szerepel, egy, aki szemetel, és egy, aki a kukába dobja a szemetét; itt arra voltam kíváncsi, hogy melyik gyermekkel értenek egyet, mit tennének a nem szemetelő gyerek helyében, mit mondanának társuknak, ők vajon szemeteltek-e már, és mit éreztek akkor. A történetet, már az első interjúnál, kivétel nélkül, minden gyermek jól ítélte meg, helyes válaszokat adtak, sőt annyira őszinték és nyitottak, hogy még azt is elárulták nekem, hogy ők is szemeteltek már, és utána rosszul érezték magukat, mert tudták, hogy ezt nem szabadott volna. Amikor elmesélték nekem, hogy ők is szemeteltek már, én is megsúgtam nekik, hogy amikor én akkora voltam, mint ők, velem is előfordult, de a szüleim és az óvó néni megtanították, hogy ezt nem szabad és most már nem csinállok ilyet.

Azért tartottam ezt fontosnak, hogy egy pillanatig se érezzék magukat rosszul ettől, mert ez

másokkal is előfordul, amíg nem mondják el neki mi a helyes, és az őszinteségüket is szerettem volna viszonyozni ezzel.

Az 5. rész egy képnézegetős játék volt, ahol 3x2 képet néztünk meg és hasonlítottunk össze, az elsőnél arra voltam kíváncsi, hogy melyik kép tetszik nekik jobban, a vidéki, vagy a nagyvárosi füstös látvány. Itt mindenki a füst-mentes, zöld kisvárost választotta, és ezt ügyesen meg is tudták indokolni. A másik két képen egy szemetelő és egy nem szemetelő gyermek volt. Itt is majdnem minden gyermek (egy, két kivételével) helyesen ítélte meg a képeket; azt mondták az a szimpatikusabb számukra, aki kidobja a szemetet, a másik nem, mert ő eldobja, válaszaikat indokolták is. Ennél a képsorozathoz fel tettem azt a kérdést is, hogy: „Ha nem látja senki, hogy szemetel a kisgyerek, akkor is baj, vagy akkor szabad?” Mindössze három gyermeket tudtam félrevezetni ezzel a becsapós kérdéssel, a többi 10 gyermek, azt felelte, hogy igen, akkor is baj.

Az utolsó képeknél, egy pazarló, és egy nem pazarló gyermeket láthattak, aki nem zárja, és aki elzárja a csapot. Itt már többen belekavarodtak a választásba, és az is lehet, hogy nem értették a képet. Feltettem azt a kérdést, hogy: „Elfogyhat a víz, vagy az mindig jön a csapból, akkor is, ha nem zárjuk el, és kifolyik, kifolyhat-e az összes? „ Ez is egy becsapós kérdés volt, itt 7-en mondták azt a 13-ból, hogy nem fogyhat el, és 6-an azt, hogy; igen, elfogyhat, ha nem zárjuk el.

Az interjú elején szereplő kérdéseket (1-5-ig) az 1. táblázatban³⁸ szeretném bemutatni:

1.	Kint szeret jobban lenni.	Bent szeret jobban.				
13/	9	4				
2.	Érti, tudja.	Nem érti.				
13/	9	4				
3.	Mert jó, szép, stb...	Levegőt ad.				
13/	11	2				
4.	Jól ítéli meg.	Nem jól ítéli meg.	Szemetelt már.	Nem szemetelt.		
13/	13	0	13/ 9	4		
5.	Jól ítéli meg.	Nem jól ítéli meg.	Elfogyhat a víz.	Nem fogyhat el a víz.	Akkor is rossz dolog szemetelni, ha nem látják.	Akkor nem rossz dolog szemetelni, ha nem látják.
	9	4	13/ 6	7	13/ 10	3

1. táblázat

³⁸ A táblázatban szereplő számos eredményeket a 13 összes alany számához viszonyítva ábrázolom.

Amikor arról kérdeztem; mi az a hulladék, többen nem értették a kérdést, azt felelték, hogy amikor esik a hó, vagy az eső, gondolom, a hullik szó miatt, de amikor úgy kérdeztem mi az a szemét, már értették a kérdést és sorolták is, mi lehet szemét. (A interjú további részében szereplő adatokat, 6-14-ig az 1-es *diagram* szemlélteti.)

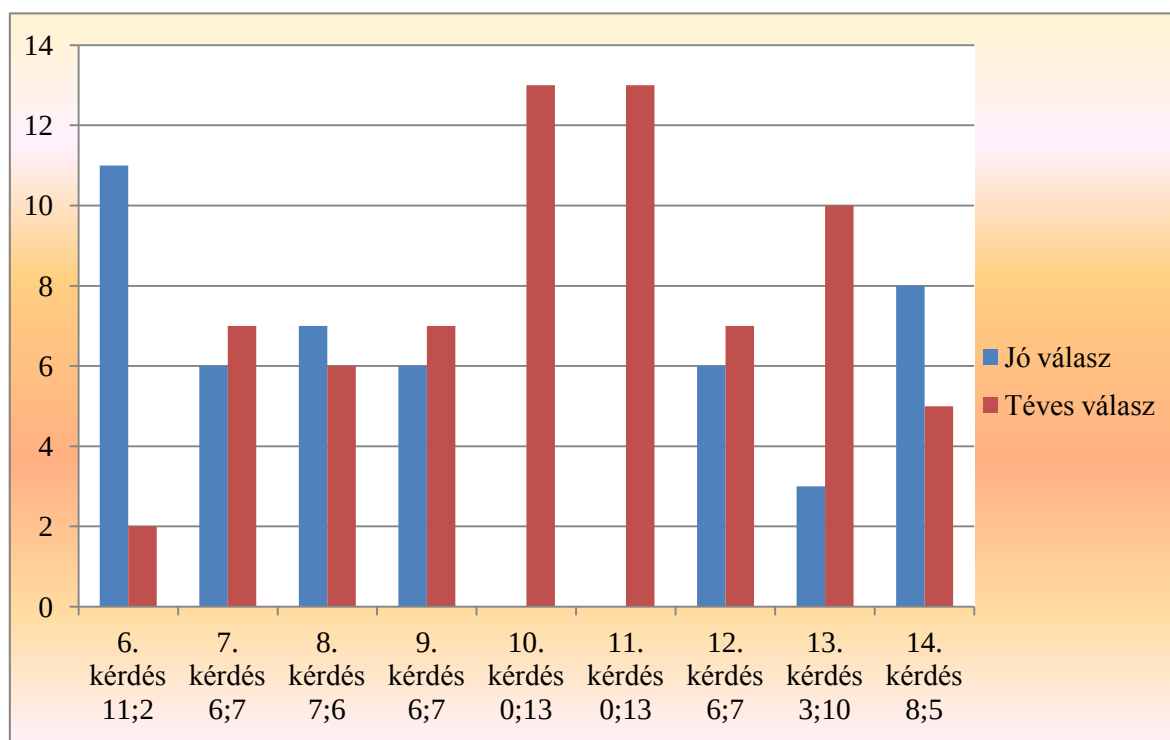
Tizenhárom gyermekből hat gyerek már a projekt hét előtt tudta, mi az a szelektív hulladékgyűjtés, és ügyesen el is mondták, de a többieknek sem okozott gondot ráismerni, amikor elmagyaráztam, nem volt számukra teljesen ismeretlen. Igaz azt kevesen tudták megfogalmazni, ez mire jó, miért hasznos, de azt tudták, hogy ez valami jó dolog. Az egyik kisfiú mondta azt, hogy: „Ez azért nem jó, mert amit mi anyával összeválogatunk, a kukások elviszik.” Szerintem ez egy nagyon kedves kis meglátás; ők dolgoznak vele, az anyukájával, válogatják, természetes, hogy nem akarja, hogy elvigyék. Később, már Ő is megtanulta, hogy ez jó, és el is tudta mondani, hogy miért, a 10. és 11. kérdések a veszélyes hulladékokról, és azok helyes hulladék-kezeléséről szóltak. Egyedül ennél a két kérdésnél akadtak meg, még nem tudták mik azok a veszélyes hulladékok, és hová kell őket rakni, de itt is születtek, nagyon kedves megfogalmazások. (A teljes *interjú* egyik példánya olvasható 1-es és 3-as számú mellékletben.)

Amikor arról érdeklődtem, kinek a feladata a hulladékgyűjtés, a válaszok majdnem többsége úgy hangzott: „A miénk.” De ha nem is érezte ennyire magáénak mindenki, azt egytől-egyig tudták, hogy a kukás bácsik viszik el.

A környezet-barát fogalmával sokan nem voltak tisztában, itt voltak aranyos, de helytelen válaszok, 13-ból, 3-an tudták megfogalmazni mi az a környezetbarát. Erre igyekeztem odafigyelni a projekt héten, többször is szóba hoztam és példákat mondtam, s kértem rá a gyerekektől.

Az utolsó kérdés arról szólt, hogy mi mit tehetünk azért, hogy megóvjuk a környezetet. Itt viszont nagyon ügyes kis válaszok születtek. Szinte mindannyian tudtak valami okosat és hasznosat felsorolni.

Az interjú további részeit (6-14-ig) az 1. diagramon szeretném szemléltetni:

1. diagram

Az utolsó kérdés után a gyerekek sokszor visszakanyarodtak az első kérdés témájához, és meséltek arról, hogy miket szoktak kint az udvaron játszani. Ezeket örömmel hallgattam végig, mert ez azt bizonyította, hogy nem volt megterhelő számukra a 14 kérdés.

A tapasztalatokat összegezve igyekeztem összeállítani a projekt környezet-barát témáját, feladatait és a hét folyamán többször is megemlíteni, és nagyobb hangsúlyt fektetni azokra a dolgokra, témakörökre, amiket itt még nem tudtak, vagy nem voltak benne biztosak.

4.1.2. Projekt eredményei

A projekt hét első napján megismerkedtünk magával a fogalommal, hogy mit jelent a szelektív hulladékgyűjtés, kik, miért csinálják, miért jó ez nekünk, és a bolygónknak. Bábok és három, mozgásos játék (1. és 2. kép) segítségével jegyeztük meg a kukák színét és tartalmát, miközben arról beszélgettünk, mik azok a veszélyes hulladékok. Nagyon okos dolgokat mondtak a gyerekek, amellett, hogy elmondták az általam behozott tárgyaknak a nevét, és, hogy miért lehet az veszélyes, több fiú is mondta, hogy veszélyes hulladék lehet még az autónak az akkumulátora, a lányok pedig megemlítették, hogy a hipo is veszélyes és nem szabad kiönteni a csapba. Ez után megbeszéltük, hogy miért károsak ezek a veszélyes vegyszerek – mert szennyezik a vizet, amit megiszunk. Ekkor az egyik kisfiú aggódva megkérdezte: „A szőnyegen használva, ugye nem káros a bolygónkra.” Miután megválaszoltam a kérdését, azt felelte: „Még szerencse!” Addig kell a gyermekeket a természet szeretetére buzdítani ameddig ilyen őszinte aggodalommal, szeretettel és féltéssel fordulnak a környezet felé.

1. kép: Bálint a játék közben (saját készítésű kép)

2. kép: Noel a játék közben (saját készítésű kép)

A hét folyamán volt egy állandó, fokozatokban alakuló feladatunk. Újrapapírt készítettünk, összegyűjtött újságokból, és papírhulladékból. A papír összetépkedésével és beáztatásával kezdtük a folyamatot (3. kép). (Melyet kalákában³⁹ végeztünk, kis hagyományőrzésként, megbeszéltük mi az a kaláka és milyen szokások kapcsolódtak hozzá.) Nagyon tetszett nekik az is, amikor megtapogathatták a már összeállt papírpépet (4. kép), közvetlen az elkészítés előtt. Ezzel a több napos munkafolyamattal szerettem volna elérni, hogy a gyerekek figyeljenek fel arra, mennyi munkával, hozzáadott anyaggal, és energiával jár, egyetlen darab papírnak az elkészítése is.

³⁹ Szabó László: Bukarest, 1971 in. Magyar Néprajzi Lexikon: Főszerkesztő: Ortutay Gyula: Akadémia Kiadó, Budapest, 1979 - Kaláka: Társas munkák egyike, amelynél a közösség tagjai szívességből, vagy kölcsönösségi alapon munkát végeznek, amelynél a segítők együtt, s rendszerint szórakozással egybekapcsolva dolgoznak (ének, tánc, mese).

Ennek konkrét súlyát is megmutattam nekik, amikor bevittem egy 5 kilós farönköt - szemléltetve a faanyagot, és egy 1 kilós mesekönyvet- szemléltetve a terméket, ami elkészül annyi fából. A két tárgyat sorra megemelte mindenki egymás után egyesével, és úgy láttam az arcokon, megnyilvánulásaikon, elértem a kívánt hatást, érezték a súlykülönbséget.

3. kép: Papírtépkedő, kalácsa társaság (saját készítésű kép)

4. kép: Ismerkedés a papírpéppel (saját készítésű kép)

Közösen dolgoztunk minden alkalommal, a hét folyamán; ha valaki nem tudott esetleg választ adni egy játékban ő maga szólíthatott; hogy melyik társa legyen a segítségére. Megbeszéltük még a hét elején, hogy megtiszteljük egymást azzal, hogyha valaki mesél éppen, nem vágunk a szavába, hanem jelentkezéssel hívjuk fel a figyelmét, hogy szeretnénk hozzá szólni, segíteni a válaszadásban, s ez nagyon jól működött is. A papírkészítéssel szinte minden nap akadt egy kis munkánk, ami a gyerekekben nagy lelkesedést váltott ki, nagyon várták már, hogy eljőjön az a pillanat, amikor elkészül. A hét közepén egy környezetbarát madaras játékot is játszottunk, beszéltünk arról is mi az a környezetbarát és/vagy ki az, aki környezetbarát. Melynek kapcsán a délutáni játékidőben megmutattam nekik egy mesét⁴⁰, amiben a hős egy környezetbarát kis robot, aki hulladékot gyűjt. Ebben a mesében nem sok párbeszéd van, figyelemmel kell követni a történetet, hogy megértsük, ezért kicsit tartottam attól, hogy nem fogja érdekelni a gyerekeket, de ez nem így történt. Érdeklődéssel követték végig, és izgatottan kísérték figyelemmel, hogyan alakul a számukra kedves kis robot sorsa. Melléjük ültem én is, és ha valamit nem értettek vagy kérdésük volt, bátran feltehették, és elmondtam nekik, még a mese közben, hogy éppen akkor mi- miért történik. Örülök, hogy ennyire megragadta őket ez a történet, és bíztam benne, hogy most már tudják majd azonosítani a környezet barát fogalmát valamilyen előzetes ismerettel.

⁴⁰ Andrew Stanton: *Wall-e*: Walt Disney Pictures: Pixar Animation Studio, 2008

Kicsit átismételtük mit tudunk eddig, milyen hulladékfajtákat ismerünk, mit hová kell rakni, milyen új dolgokkal ismerkedtünk meg, és minek a folyamatában vagyunk éppen.

Beszélggettünk a vizek tisztaságáról és fontosságáról is,

Amikor a fákról kérdeztem, többen is emlékeztek rá, hogy erről már beszélgettünk a fejlesztő szobában, és akkor elmeséltem nekik a körforgást, hogyan alakítanak a fák táplálkozásuk során, a kilélegzett szén- dioxidból, oxigént, és ezt most önállóan is elmondták, saját szavaikkal megfogalmazva.

A papír készítés legnehezebb fázisánál a gyerekek, megint csak bizonyították, ügyességüket, mert hamar ráéreztek a technikára, még a legkisebbek is ügyesen tapogatták, lapogatták, formálgatták is kis papírjukat (5. és 7. kép). Keveset kellett segítenem, nagyon ügyesen megoldották a nehézségeket, és örömmel munkálkodtak a saját papírjuk elkészítésén. Boldogan újságolták, és hívták fel a figyelmet arra, hogy éppen, hogy alakul a kezük alatt formálódó papír.

5. kép: Ügyes kezek, munkához látnak. (saját készítésű kép).

6. kép: Egy elkészült alkotás. (saját készítésű kép).

7. kép: Munkálkodás közben. (saját készítésű kép)

A mozgás-foglalkozáson eljátszottuk egy fa életét, ahogyan apró magból, tekintélyes fává cseperedik. Ennél a témánál is voltak (nem mindenki számára) ismeretlen szavak, mint pl. a korhadt vagy odvas fa kifejezés. Ezeket úgy próbáltam megtanítani velük, hogy eljátszottuk, hogy nagy vihar van, és erős szél fúj, ami letöri a fának a korhadt ágát, ami már élettelen, és nem jó a fának, ha rajta van, eljátszottuk azt is, hogy jönnek a kedves favágók, akik megszabadítanak minket (fákat) a korhadt faágaktól. Azután jobb idő jött, és megjelentek az állatok, akik otthont keresnek, és a fa odvában megbújhatnak.

Megkérdeztem kinek milyen állata van az odújában, s úgy vettem észre, hogy mindkét szót megértették.

Az utolsó napon végre elérkeztünk az egész heti munkák utolsó fázisához, amikor egy kollázst készítettünk a papírokra (6. kép). Annyit kértem a gyerekektől, hogy valami természettel kapcsolatos dolgot alkossanak. Elmondtam, hogy ez nem kötelező dolog, csak

az lát munkához, akinek kedve van, akinek most nincs, az nyugodtan válasszon magának játékot, mert a későbbiekben is bármikor megcsinálhatják.

Kivétel nélkül mindenki várta, és kérte a saját elkészült újrapapírját, hogy dolgozhasson vele. Sőt, már kézmosáshoz készülődtünk, indultunk ebédelni, de 3 kisfiú még bőszen dolgozott, és kérleltek had fejezhessék be.

Számomra ez mutatta a hét sikerességét, örömmel, és várakozással töltötte el őket, hogy végre a kezükbe vehessék az egész heti munkájuk gyümölcsét s ezáltal jobban értékelték is. A projekthét sikerességét nemcsak a sok élménybeszámoló mutatta számomra, hanem az elkészült munkák is. Alig várták, hogy megmutathassák a szüleiknek, és elmeséljék melyik az ő munkájuk. Az elkészült képeket 1-2 napra kiraktuk a csoportszobába, aztán a gyerekek kérésére levettük, mert szerették volna mihamarabb hazavinni.

4.1.3. Projekt utáni interjú eredményei

A projekt hét nagyon jól telt, és mindenki számára emlékezetesen zárult. A hét folyamán több napon keresztül is azon ügyeskedtünk, hogy elkészüljön a saját újrapapírunk. Úgy érzem jó hatással volt a gyerekekre, hogy ez a munka nem egy nap alatt készült el, mert ezáltal jobban érezhették, mekkora érték akár csak 1 darab papír is, hiszen mi is majd egy hétig készítettük a saját 1-db papírunkat.

A hét folyamán több dologgal is részletesebben megismerkedtünk, mint pl. a szelektív hulladékgyűjtés, és a veszélyes hulladékok. Ez utóbbi valamiért nagy sikert aratott a gyerekek körében, ügyesen sorolták a veszélyes hulladékokat, amiket megmutattam nekik, sőt, még önállóan is tudtak példákat mondani. Ennek kapcsán szóba hoztam a vizek tisztaságának fontosságát, hogy mivel szennyezzük, mi emberek, és, hogy bizony az édes vízforrásaink elfogyhatnak, s mit tehetünk mi ez ellen (takarékoskodjunk).

Beszélgettünk arról is, hogy miért jó az nekünk, ha vannak fák a környezetünkben, a sok más hasznos értékei mellett, az oxigén miatt is. Meséltem nekik a fák táplálkozásáról, a körforgásról, hogyan lesz szén-dioxidból – oxigén.

Amikor újra felmértem a gyerekek tudását, még az első alkalommal adott ügyes válaszokhoz képest is nagyon nagy fejlődést tapasztaltam. Láthatóan hatottak rájuk a héten tanultak. Most már nem is meséltek nekem a benti játékaikról, mindenki csak a szabadban fellelhető játéklehetőségeket sorolta. (Az interjú elején szereplő adatokat 1-5-ig, a 2-es számú táblázat⁴¹ szemlélteti.)

⁴¹ A táblázatban szereplő számos eredményeket a 13 összes alany számához viszonyítva ábrázolom.

Meg tudták fogalmazni, saját gondolataikat a természettel kapcsolatban, egyértelműen és összefüggően.

El tudták mondani, miért jó az embereknek, ha sok fa van a környezetükben, és a többség még a levegő körforgását is elmesélte. Tizenhárom gyermekből, tizenegyen fejezték ki a levegőt az oxigén szóval.

A 4. „kérdésnél”, amikor a történetet kellett megítélni, kivétel nélkül, mindenki jól látta a helyzetet, és a nem szemetelő gyermekkel értettek egyet.

A képek nézegetése során is, mindannyian jól választottak közülük. Tizenkét gyermek állította azt, hogy elfogyhat a víz, és csupán egy gyermek volt bizonytalan. Hárman használták azt a szót, hogy takarékoskodni kell, és számomra érdekesség volt, hogy két gyermek, azonosította a képeken szereplő két gyermeket az előző kérdés (4.) történetben szereplő két gyerekkel. Szerintük a képeken, aki szemetel az a gyerek volt a Peti, aki a történetben is szemetel, és aki kidobja a szemetet az a gyerek volt az Anna, aki a történetben is megteszi. A gyerekek határozottan állították, hogy a képeken a két történetbeli szereplő látható. Az első interjú alkalom során nem voltak még le ilyen következtetést, számomra ebből látható, hogy jobban megértették az egész helyzetet, látják a különbségeket és észreveszik az összefüggéseket. Megint feltettem a becsapós kérdésemet, hogy: „Akkor szabad-e szemetelni, ha nem látja senki?” , és most csak egy kis gyermeket sikerült ezzel félre vezetnem, tizenketten azt felelték, hogy: „Akkor sem szabad!”.

Az interjú elején szereplő kérdéseket (1-5-ig) 2. táblázatban szeretném bemutatni:

1.	Kint szeret jobban lenni.	Bent szeret jobban.				
13/	13	0				
2.	Érti, tudja.	Egész jó válasz.				
13/	11	2				
3.	Oxigént ad.	A folyamatát is tudja.	Oxigénnek nevezi.	Levegőnek nevezi.		
13/	13	6	11	2		
4.	Jól ítéli meg.	Nem jól ítéli meg.				
13/	13	0				
5.	Jól ítéli meg.	Nem jól ítéli meg.	Elfogyhat a víz.	Nem fogyhat el a víz.	Akkor is rossz dolog szemetelni, ha nem látják.	Akkor nem rossz dolog szemetelni, ha nem látják.
13/	13	0	13/ 12	1	13/ 12	1
			Takarékoskodás szó használata			
			13/ 3			
			Azonosítja Peti és Annát a képeken szereplőkkel			
			13/ 2			

2. táblázat

Most már, minden gyermek meg tudta, mondani mik azok a hulladékok, és szín szerint elmesélték nekem, hogy melyik kukába mit kell rakni, elmondták azt is, hogy mi milyen szemeteket raktunk ezekbe a konténerekbe előző héten. Volt, aki kép nélkül is tudta, de segítségként, adtam nekik egy nyomtatott képet a kukákról, hogy könnyebb legyen a felidézés. Ez minden gyermeknek sikerült.

Elmondták azt is, hogy ez a szelektívgyűjtés, miért hasznos, kik viszik el, mit csinálnak velük, és mi lesz majd belőle, nekünk miért jó ez, és a környezetünknek miért jó ez.

Régebben az óvodában is voltak ilyen szemetesek, de az óvodához közeli iskola előtt is vannak ilyen gyűjtők; ezeket a gyerekek felismerték, és elújságták, hogy hol láttak szelektív kukákat, és nem csak az iskola előtt.

Az óvoda nem viseli a zöld ovi címet, de kiemelt figyelmet fordít a környezettudatos magatartás megtartására.

„Az óvoda nevelési feladatai között is szerepel a környezet védelméhez és megóvásához kapcsolódó szokások alakítása, a környezettudatos magatartás megalapozását fontosnak tartjuk a szelektív hulladékgyűjtés bevezetésével és működésével és működtetésével.”⁴²

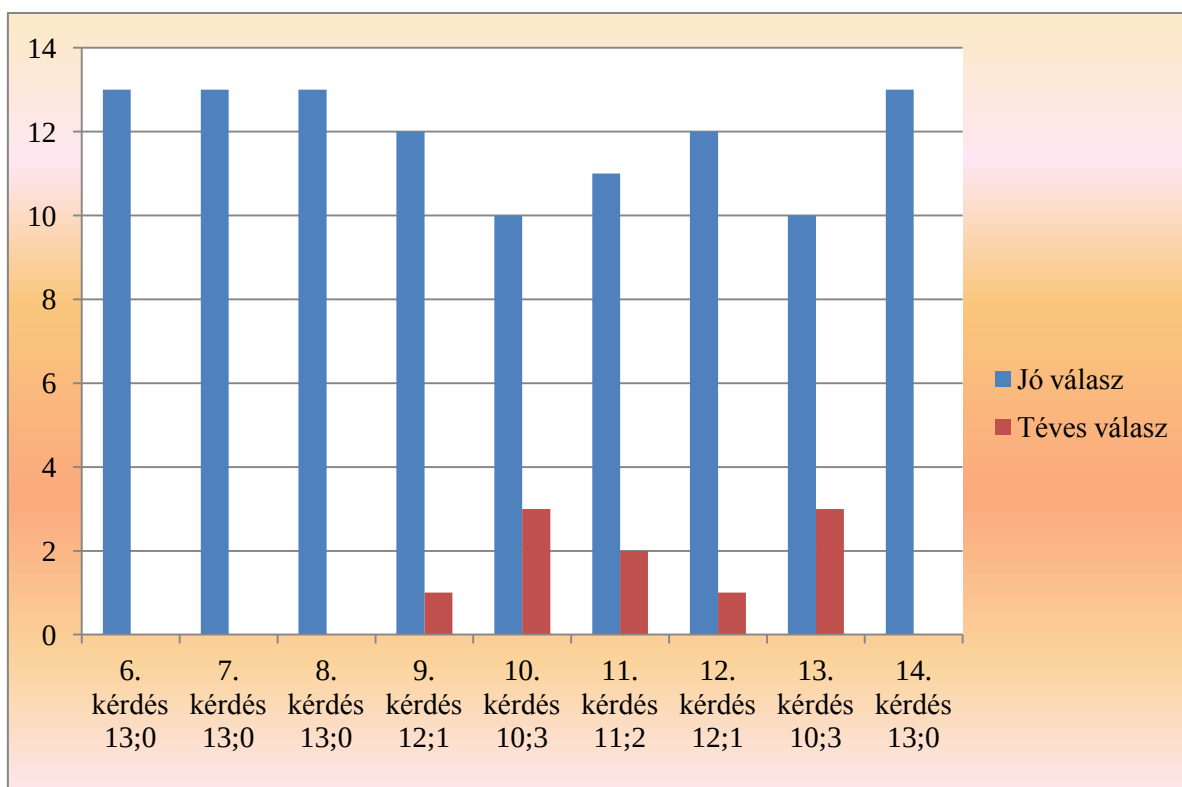
A legnagyobb változást az hozta, hogy az előzőekben senki nem tudta a veszélyes hulladékokkal kapcsolatos ismereteket, most pedig mindannyian tudtak felelni ezekre a kérdésekre. Felsorolták ezeket, és azt is elmondták hová kell dobni, és miért veszélyesek.

(Az interjú további részében 6-12-ig- szereplő adatokat a 2-es *diagram* szemlélteti.) Úgy vettem észre, hogy ezek a dolgok ébresztették fel a legjobban a kíváncsiságukat, ami nagyon jó, mert éppen ezekről rendelkeztek a legkevesebb ismerettel. Számomra ebből is látszik, hogy mennyire nyitottak a gyermekek az új ismeretek iránt, és milyen fogékonyak a tanulásra, ha megpróbáljuk azt a lehető legjátékosabb köntösbe öltöztetve eléjük tárni. Fejlődést tapasztaltam a környezetbarát fogalmának az ismereténél is. Jelentős változás figyelhető meg a diagramon. Igaz, a legtöbben a megnézett mese hőssel azonosították a környezet-barátot, de számomra, ez is örömet jelentett, mert ők még nagyon ember centrikusak és nekik így megfoghatóbb ez a fogalom.

Nem meglepő, hogy az utolsó kérdésre is, sok okos választ adtak, ahogyan ezt az első héten is tették, viszont kiegészítették számtalan hasznos tanáccsal.

⁴² *A Soltvadkerti Óvodák és Bölcsőde Óvodai Pedagógiai Programja*

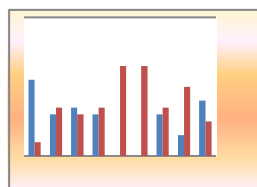
Az interjú további részeit (6-14-ig) a 2. diagramon szeretném szemléltetni:

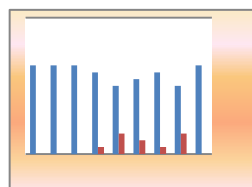
2. diagram

Sikeresek és hasznosnak érzem ezeket a heteket, mert tudtunk úgy tanulni, hogy közben nagyon jól éreztük magunkat, sokat mozogtunk, és cselekedtünk, nem csak beszéltünk róla, hanem csináltuk is, ami igazából a szelektív-gyűjtésnek a lényege.

A két grafikon egymás mellett szemléltetve szembetűnően ábrázolja a pozitív változásokat. (A kék szín a jó, a piros szín pedig a helytelen válaszokat jelzi.)

1. interjú alkalom
eredményei

2. interjú alkalom
eredményei

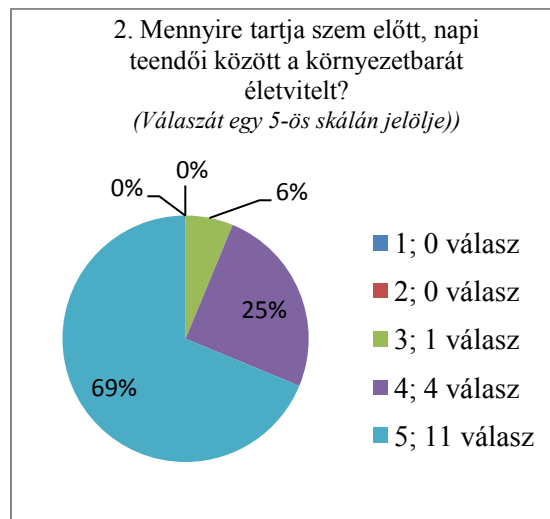
4.1.4. Szülői kérdőív eredményei

A Szülőkkel kitöltetett kérdőívek feldolgozott eredményei:

A Szülők pozitívan viszonyultak a jelenlétemhez, kedvesen és barátságosan fogadtak. Készségesen segítettek a kérdőív kitöltésekor. Azok, akik kézbe vették a lapokat, a legtöbb kérdésre választ is adtak.

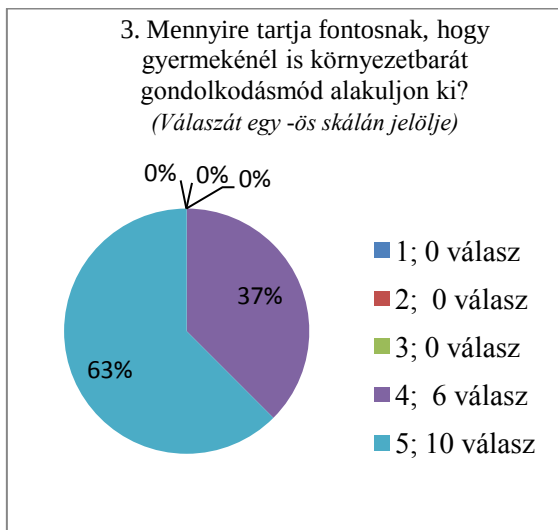

1. ábra

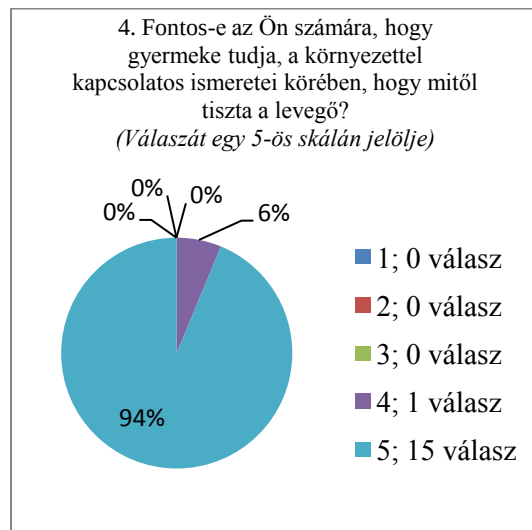

2. ábra

A kérdőívet kitöltők számára fontos a pozitív környezeti attitűd, otthoni és óvodai viszonylatban egyaránt. Ennek köszönhetően az óvodában tanultak, otthon is megerősítésre találnak.

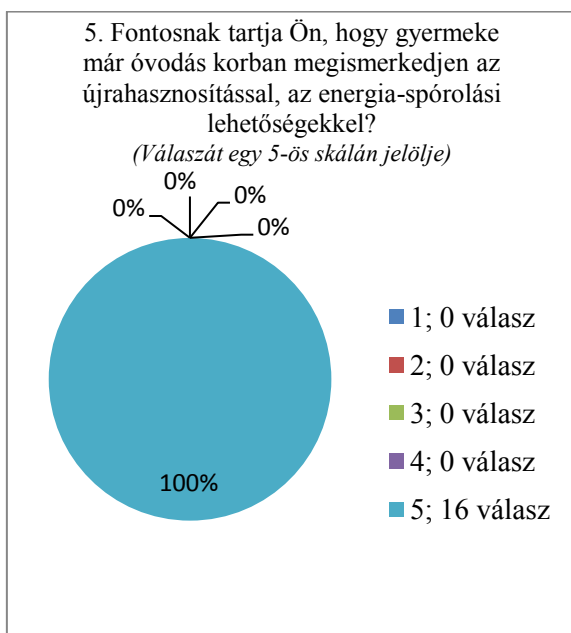

3. ábra

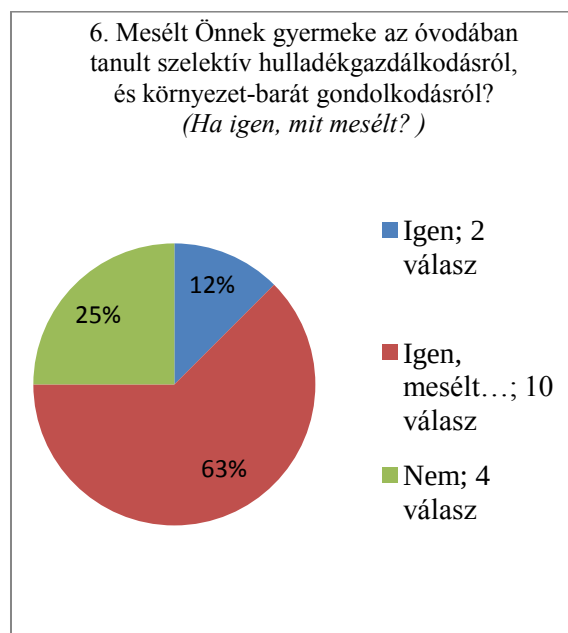

4. ábra

A szülők szeretnék, ha gyermekük ismereteket szerezne közvetlen környezetéről, és azzal pozitív viszonyt ápolna.

5. ábra

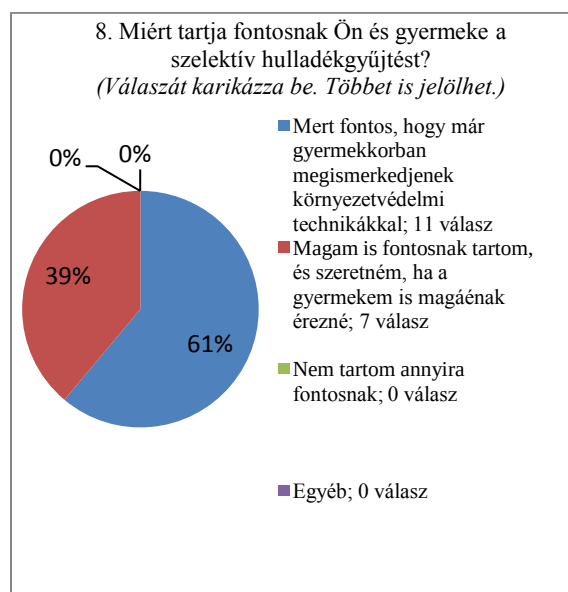
6. ábra

Az 5. ábra egyértelműen szemlélteti a szülők pozitív hozzáállást a fenntarthatóság iránt, és megerősíti az előző kérdésekre adott válaszok hitelességét.

A gyermekek háromnegyed része otthon is elmesélte az óvodában tanultakat, és a szülők több mint fele, a kérdőívben is beszámolt arról, hogy ezeket a tapasztalatokat milyen formában osztotta meg otthon, többen leírták, hogy most már ők is gyűjtögetnek, szelektálnak, mert gyermekük felhívta rá a figyelmüket, és ezt örömmel tapasztalják.

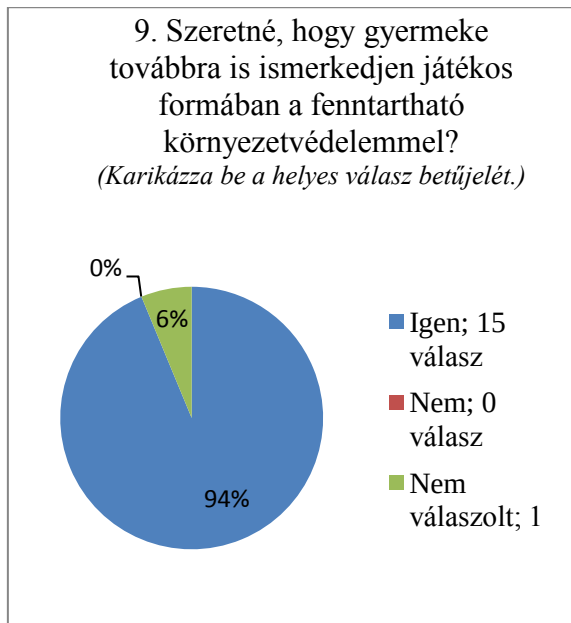
7. ábra

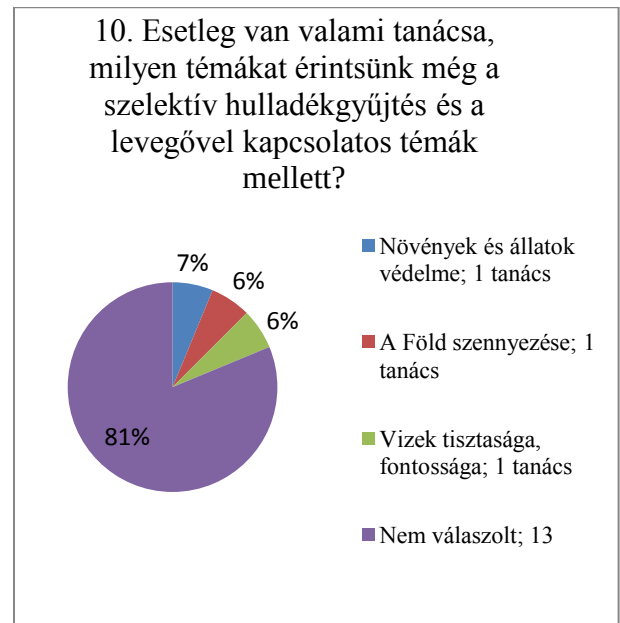
8. ábra

A válaszadók többségének meghatározó szempont mindennapjaikban, hogy gyermeke tisztában legyen a spórolási lehetőségekkel, és fenntarthatósági technikákkal már óvodás korban.

Megfigyelhető, hogy negatív válaszokat nem adtak a szülők, ez jelzés értékűen mutatja, nyitottságukat és együttműködési szándékukat.

9. ábra

10. ábra

A kérdőívből kiderül, hogy a szülők örülnek a kezdeményezésnek, és szeretnék, a környezeti témák folytatását (9. és 10. ábra), mert számukra is fontos a fenntarthatóság.

Ötletként ajánlották a növények és állatok védelmét, a vizek tisztaságának, fontosságának mélyebb áttekintését.

Örömmel tapasztaltam, hogy a szülők kommunikatívak, hozzászólnak a témához, nem csak bekaritikázzák a felkínált válaszlehetőségeket, hanem indokolják is válaszaikat, ahol erre a kérdőívben mód van és együttműködnek, hiszen ez is fontos eleme az óvodai nevelésnek, hogy tudjunk közösen ötletezni, és olyan területeket érintsünk, amiket kölcsönösen fontosnak érzünk.

5. Befejezés

5.1. Hipotézisek értékelése:

- 5.1.1. A gyermekek óvodáskorban nyitottak arra, hogy környezetükért tegyenek.
- 5.1.2. A pedagógus környezetbarát magatartása befolyásolja a gyermekek pozitív hozzáállását.
- 5.1.3. A szülők szívesen fogadják, és támogatják az óvoda környezetbarát törekvéseit.

5.1.1. A gyermekek óvodáskorban nyitottak arra, hogy környezetükért tegyenek.

A kutatómunkám eredménye alapján azt állítom, hogy a hipotézisem igaz, mert a hét folyamán számtalan alkalommal bizonyították érzékenységüket és nyitottságukat a témával kapcsolatban. Például amikor arról beszélgettünk, mik azok a veszélyes hulladékok és említették, hogy a hipo is veszélyes, és nem szabad kiönteni a csapba. (Megbeszéltük, hogy miért nem szabad beleönteni – mert szennyezik a vizet, amit megiszunk.)

Ekkor az egyik kisfiú aggódva megkérdezte:

„A szőnyegen használva, ugye nem káros a bolygónkra.” Miután megválaszoltam a kérdését, azt felelte: „Még szerencse!”

Úgy hiszem, hogy addig kell a gyermekeket a természet szeretetére buzdítani ameddig ilyen nyitottsággal, őszinte szeretettel és féltéssel fordulnak a környezet felé.

A Függelékben mellékelt kisfiú interjújában is olvashatjuk az empátikus választ az egyik kérdésre: („*Szereted a természetet?*”):

„... és, én még tudod, hogy szoktam banni a pitypangokkal? Úgy, hogy óvatosan kiveszem, hogy megfogom az alját, és óvatosan kiveszem, hogy ne fájjon neki és elfújom, és azzal lehet kívánni mindenfélét.” (Bálint, 5év, 3 hónap)⁴³

Nem csupán szavakkal fejezték ki egyetértésüket, és meglátásaikat, de tettekkel is bizonyították, hogy valóban fontos számukra a bolygó védelme. Beszámoltak arról, hogy a szüleikkel külön válogatják otthon a hulladékot, és együtt kiviszik a szelektív kukához, amikor már egy adott mennyiség összegyűlt. Ez azért is nagyon pozitív, mert ha esetleg a szülő, eddig nem is figyelt fel igazán erre a lehetőségre, feladatra, most, hogy gyermeke kéri,

⁴³ Bálint (5év, 3 hónap), teljes interjú az 1-es számú mellékletben

ösztönzi erre, számára is pozitív viszonyt formál a személyes tapasztalás, és az óvodában is bármilyen témával kapcsolatban csak úgy tudunk maradandó sikereket elérni a gyermek szemléletmódjának alakításában, hogyha az ott tanultak, otthoni is megerősítésre kerülnek. A gyermekekben rejlő tisztaság és érzékenység a valódi értékek iránt példa értékű, és erre nagyon kell vigyáznunk. Az, hogy milyen környezetben élnek, milyen tárgyak veszik körül, milyen hatásokkal kerül napi kapcsolatba, mind befolyásolja azt, hogy ez a különleges látásmód meddig marad meg bennük, és hogyan, milyen irányba alakul.

5.1.2. A pedagógus környezetbarát magatartása befolyásolja a gyermekek pozitív hozzáállását.

Hipotézisemmel azt akartam feltárni, hogyan befolyásolja az óvónő viselkedése a gyermekek viselkedését. Megfigyeléseim alapján azt állítom, hogy ez akkor bizonyul igaznak, hogyha a gyermek és óvónője között őszinte, bizalomra épülő szeretet kapcsolat van.

A vizsgált csoportban eltöltött idő alatt azt tapasztaltam, hogy pozitívan állnak hozzám, és ennek köszönhetően saját viselkedésmintámmal ösztönözni tudtam őket a helyes irányba, s hogyha ehhez a helyes mintához megfelelő instrukciók, és információk is társulnak, biztosabb eredmények érhetőek el.

A vizsgálati idő alatt többször előfordult, hogy a mindennapi teendők során olyan élethelyzetbe kerültem, amiket szavakban és cselekvésekben is megfogalmazva a példamutatás érdekében tettem. Életkornak megfelelően elmeséltem a gyerekeknek, hogy nekem miért fontos a bolygó védelme, és meghallgattam őket is. A szelektív hulladékgyűjtéssel kapcsolatos foglalkozás után már másnap újságolták, hogyan gyűjtik otthon, és melyik kukába teszik a szemetet.

Egy-egy alkalommal, előfordult, hogy tőlük kértem tanácsot, hogy mit tegyek; pl.: rajzolás közben megkérdeztem, hogy szerintük a papír másik oldalára is rajzoljak-e vagy dobjam ki pusztán amiatt, hogy van rajta egy kis ábra. Ezeket a kérdéseket szándékosan tettem fel, hogy a helyes választ sugalmazva rávezessem őket a probléma meglátására, és ők tudják elmondani a helyes választ, s ezáltal jobban magukénak érezzék, s ilyenkor kölcsönösen példát mutattunk egymásnak.

Személyes tapasztalataim alapján azt állítom, hogy a hipotézisem igaz. A vizsgált gyermek csoport óvónője őszinte kapcsolatot ápol a gyermekekkel, amellet, hogy az óvónői szerepet is

komolyan veszi, azt is fontosnak tartja, hogy a gyermekekkel barátságot alakítson ki, egyenként, külön-külön mindenkivel a maga értékei miatt. Ezáltal ismeri a személyiségüket olyannyira, hogy tudja, azt is, kihez, hogyan, milyen módon juttassa el az információt úgy, hogy az valóban értő fülekre találjon.

A gyerekek nem öntik ki a csapba az ivóvizet, amit már nem isznak meg, hanem egy kancsóba gyűjtik, és az óvónő minden héten kijelöl valakit, aki ezzel megöntözi a virágokat. Ezt a szokást nem direkt módon alakították ki, hanem a gyermekek kezdték elvégezni az óvónő helyett, önállóan, bizonyítva ezzel, hogy az óvónő környezetbarát magatartása konkrét irányítással, és olykor anélkül is pozitívan hat a gyermek hozzáállására.

5.1.3. A szülők szívesen fogadják, és támogatják az óvoda környezetbarát törekvéseit.

A kérdőív eredményei, és a kutató munkám tapasztalatai alapján azt állítom, hogy a szülők örülnek annak, ha gyermekük megismerkedik a fenntarthatósági lehetőségekkel, és egyéb környezetbarát törekvésekkel. Óvodai viszonylatban, többek között azért is, mert ez látásmód számukra is fontos és szeretnék, ha bővülnének gyermekeik ismeretei a környezetükkel kapcsolatban.

Számos ezzel kapcsolatos kérdés is szerepelt a kérdőívemben, és ezekre, pozitív válaszok érkeztek. Azért gondolom, hogy valós eredményt mutat a kérdőívem, mert a kitöltése névtelen formában történt, és a szülők adtak olyan válaszokat is, amelyek nem feltétlenül pozitívak, tehát őszintén tudomásomra adták véleményüket a kérdőív során.

A 5,6,7,8-as *diagramon* szereplő ábrák egyértelműen bizonyítják hipotézisem igazságát. Feltételezem, hogyha bevonjuk a szülőket a környezeti témaválasztásba, és valóban meg is valósítjuk az általuk ajánlott ötleteket, még inkább nyitottabbak és együttműködőbbek lesznek, hiszen akkor már ők is a dolog részeseivé válnak, azt érezhetik, hogy felelősségük van a témával kapcsolatban, hiszen ők ajánlották, ezáltal nekik is szerepet kell vállalniuk benne.

5.2 Zárószó

A valódi értékekre szeretném felhívni a gyerekek figyelmét, hogy tudják; vannak kincseink, amik nem mérhetőek pénzben mégis a legértékesebbek életünk számára. Amelyek csak csendesen szó nélkül szolgálják az emberiséget és tűrik, ahogyan időnként bánunk velük, addig kell észrevennünk az értékeket, ameddig még körülvesznek.

Szeretném, hogy meg tudjanak állni egy- két percre, és felsorolni legalább 2-3 olyan dolgot, ami a közvetlen környezetükben van, és jótékony hatással van a hangulatunkra, jó ránézni, öröm megérinteni, játszani vele/rajta. Olyan dolgokat vegyenek észre, amikre lehet, hogy nem minden nap figyelünk fel (és ezzel nincs is semmi baj), pl.: tudjunk megköszönni egy jó nagy lombos fát, amikor egy napsütéses délután egy hatalmas esőfelhő ér fölénk, és persze esernyő nincs nálunk, de ott a közelben a, biztonságot nyújtó lombos fa, ami alatt megvárhatjuk, amíg az eső eláll vagy elcsendesedik.

Úgy érzem elértem a kitűzött célomat, a gyerekekkel töltött idő alatt szerzett tapasztalatok, azt mondatják velem, hogy sikeresen megvalósítható az óvodai viszonylatban is a fenntarthatóságra ösztönzés, és a pozitív környezeti magatartás köré épülő nevelés. Kutatási eredményeimet nem reprezentatív minta alapján értem el, ezért tisztában vagyok vele, hogy általános tényeket nem állíthatok, de saját kutatási észrevételeim alapján azt állítom, hogy a gyerekek nyitottak és érdeklődőek környezetük iránt, szívesen tapasztalják meg gyakorlati úton, és fogadják meg a fenntarthatósági tanácsokat, valamit az újrahasznosítási lehetőségeket.

Leendő óvodapedagógusként szándékozom a kutatási eredményeimet felhasználni, továbbfejleszteni, megvizsgálni azt, van-e különbség a gyerekek környezeti attitűdjében, ha hagyományos óvodába vagy célzottan környezeti beállítottságú, zöld óvodába járnak. Oly módon végezni kutatásokat, hogy konkrétan kiválasztott, jellemző minta alapján megvizsgálók egy hagyományosan működő óvodát, és egy célzottan környezeti beállítottságú, zöld óvodát majd összehasonlítást végezni, hogy miben különbözik a kettő, és ezek a különbségek mennyiben és milyen területeken térnek el. Tervezem, hogy ezzel a témával részletesebben is foglalkozom, szeretném kiterjeszteni a kutatást hosszabb időszakra, egy-egy témán belül részletesebben, melyek kiválasztásánál szülői ötleteket is figyelembe véve több vizsgálati csoporton keresztül követhetem, hogyan alakulnak az eredmények. Így végezni összehasonlításokat, következtetéseket levonni és azok alapján lehetséges megoldásokat felkínálni a hiányosságoknak megfelelően.

IRODALOM

Ádám Ferencné- Dr. Kuti István- Dr. Kuti Istvánné: *Környezeti nevelés a XXI. század óvodájában* Körlánc Egyesület Kecskemét, 2007

A Soltvadkerti Óvodák és Bölcsőde Óvodai Pedagógiai Programja

B. Lakatos Margit- Serfőző Mónika (szerkesztők): *Pszichológiai szöveg gyűjtemény óvodapedagógus hallgatóknak*: Felsőoktatási tankönyv Trezor Kiadó 2002

Cserné Dr. Adermann Gizella: *Bevezetés a pedagógiai kutatás módszereibe - kutatómódszertan -* JPTE Távoktatási Központ Pécs

Dr. Majoros Pál: *Kutatómódszertan* Nemzeti Tankönyvkiadó Rt., Budapest, 1997

Dr. Nádain Magda: *Vigyázz rájuk a városban!* Codex Print Kiadó és Nyomda Kft., 1998

Gerlinde Ortner: *Gyógyító mesék avagy hogyan segítsen a szülő a gyermeknek a félelem és agresszió leküzdésében*, Móra Ferenc Ifjúsági Könyvkiadó Zrt, 2013

Hortobágyi Katalin in. Lada László (Összeállító, 2009): Oktatási módszerek

Kósa Éva: *Szociális tanulás in. Pszichológiai szöveg gyűjtemény óvodapedagógus hallgatóknak* Felsőoktatási tankönyv Trezor Kiadó Budapest, 2002

Lehoczky János: *Iskola a természetben, avagy A környezeti nevelés gyakorlata*, Raabe Könyvkiadó Budapest, 1999

Lada László (Összeállító, 2009): *Oktatási módszerek*

M. Dr. Bartal Andrea- Dr. Széphalmi Ágnes: *Adatgyűjtés és statisztikai elemzés a pedagógiai gyakorlatban* Tankönyvkiadó, 1982

N. Kollár Katalin- Szabó Éva: *Pszichológia pedagógusoknak* Osiris Kiadó Budapest, 2004

Palmer Joy- Philip Neal: *A környezeti nevelés kézikönyve* alapján Körlánc Környezeti Nevelési Program 2000 Körlánc Könyvek 7. Második, javított és bővített kiadás

Szabó László: Bukarest, 1971 in. Magyar Néprajzi Lexikon: Főszerkesztő: Ortutay Gyula: Második kötet: F-Ka Akadémiai Kiadó, Budapest, 1979

Temesi Ida: *Környezetvédelmi ÁBÉCÉ* Felelős kiadó: Siklósi Norbert Budapest, 1980
Új Magyar Lexikon Akadémia Kiadó, Budapest 1960, 1. kötet: A- C-ig

Solymosi Katalin: *Fejlődés és szocializáció: 32-34./* in. N. Kollár Katalin- Szabó Éva: Pszichológiai pedagógusoknak Osiris Kiadó Budapest, 2004

Zsoldos Péter: *Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium-* Kiadja: ÖKO-Pannon Kht. Budapest, 2004 Támogató: Országos Közoktatási Intézet

Újrahasznosítás

<http://kornyezetbarat.hulladekboltermek.hu/hulladek/hulladekhierarchia/ujrafeldolgozas/>
Megtekintés: 2014.03.01.

Ruhagyűjtő konténer <http://www.csaladokert.hu/index.php/hireink/egyeb-hirek/csalad/13-ruhagyujto-kontener-helyszinek> Megtekintés: 2014.03.07.

Mennyit szemetelünk... 2011.03.10. <http://www.origo.hu/idojaras/20110310-szemet-ujrahasznositas-magyarorszagon-es-az-euban.html> Megtekintés: 2014. 03. 03.

Környezetvédelmi és Vízügyi Minisztérium – Újrahasznosítás

<http://www.kvvm.hu/szakmai/hulladekgazd/oktatasi/csaladihaz/ujrahasznalat.htm>
Megtekintés: 2014.03.07

Hulladékudvar/Kecskemét <http://hulladekudvar.hu/telepules/Kecskem%C3%A9t>
Megtekintés: 2014. 03.01.

Dr. Balog Ágnes (2012.12.17.) *A városi fák sanyarú sorsa*

http://nemartdecor.blog.hu/2012/12/17/a_varosi_fak_sanyaru_sorsa - Megtekintés: 2013.12.27

Bábozd zöldre az otthonod - Europolánta Egyesület

<http://www.mimoescsipek.hu/pedagogusoknak/mesek/11/a-szemetszorny> Megtekintés: 2014. 02.01

„ A gyermektársaság gyógyír a lélekre.”

(Dosztójevszkij)

